

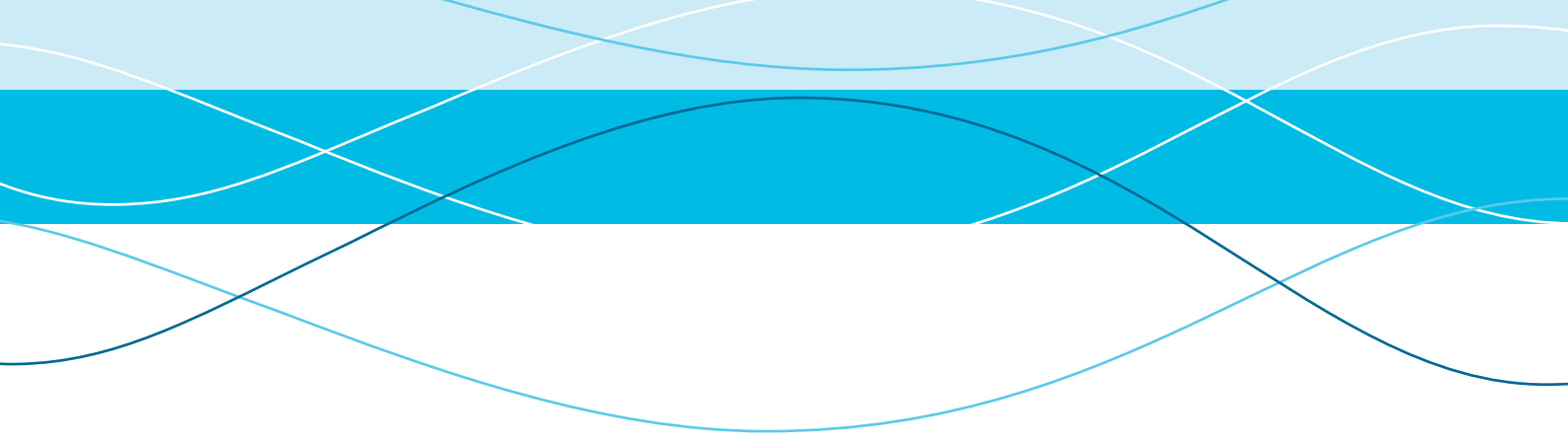

Structuurvisie Den Helder 2025

Inhoudsopgave

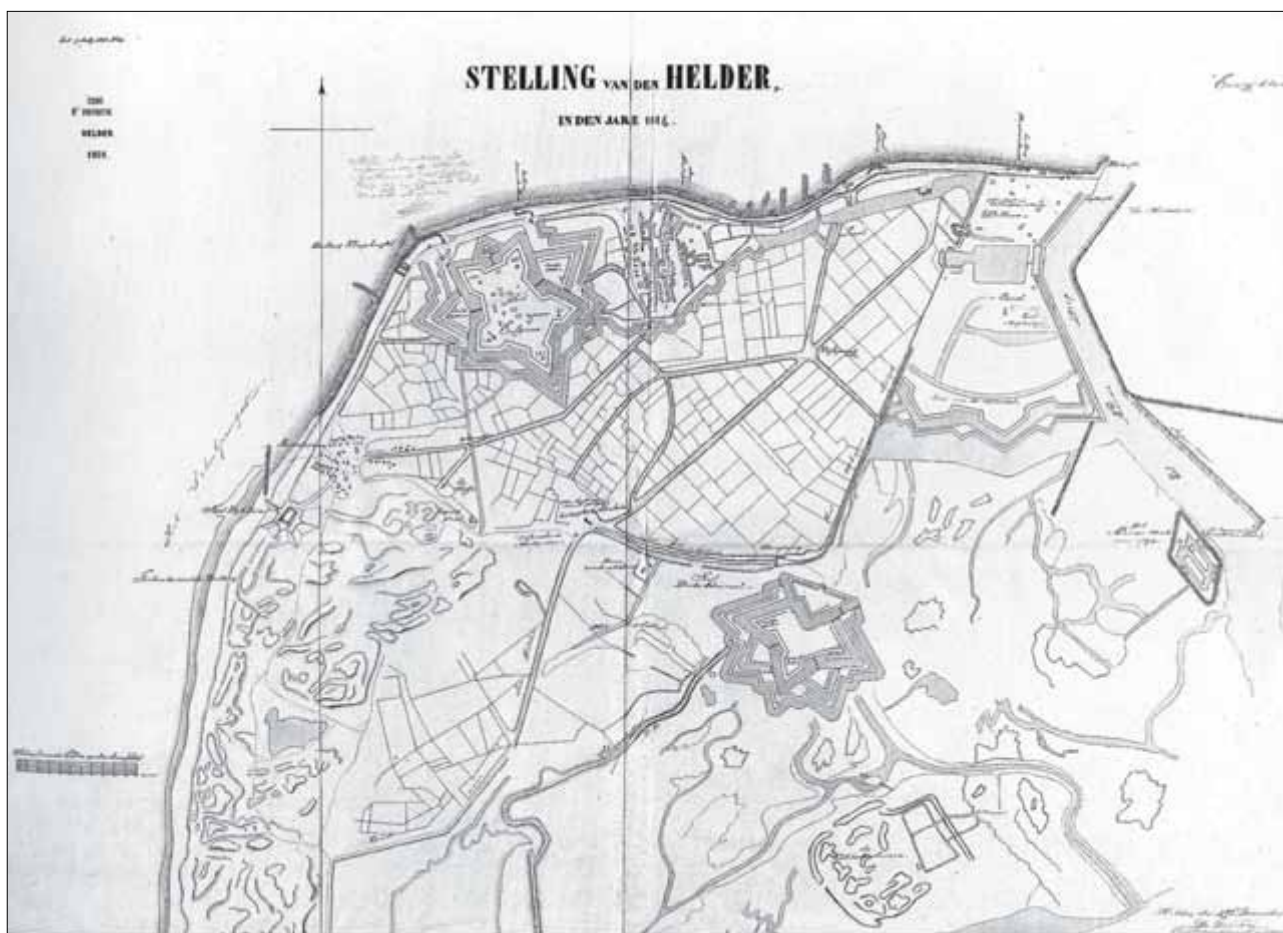
1. INLEIDING	5
1.1. De stad Den Helder	5
1.2. Waarom een structuurvisie	6
1.3. Status	6
1.4. Plangebied	7
1.5. Werkwijze	7
1.6. Proces	8
1.7. PlanMER Structuurvisie	9
1.8. Leeswijzer	9
2. OPGAVE	10
2.1. Strategische Visie 2020	10
2.2. Autonome ontwikkelingen en trends	11
2.3. Integrale kaders rijk en provincie voor Noord-Holland Noord	18
2.4. Aanscherping doelen Strategische Visie	21
2.5. Samenvattende opgave	27
3. VISIE	29
3.1. Drie domeinen Bewonersdomein Maritiem domein Bezoekersdomein	29
3.2. Bewonersdomein	32
Wonen en woonomgeving	32
Voorzieningen	34
3.3. Maritiem domein	40
Gebiedsontwikkeling haven	40
Kennisonwikkeling maritiem en marien	42
Relatie haven - stad	43
Regionaal havengebonden bedrijventerrein Anna Paulowna	43
Bedrijventerreinen	44
Den Helder Airport	44
3.4. Bezoekersdomein	48
Julianadorp aan zee en binnenduinrand Den Helder Watersportstad Waddengebied	48
Rondjes Den Helder	52
3.5. Belangrijk voor meer dan één domein	52
Stadshart en Willemsoord	52
Stelling Den Helder	55
Regionale voorzieningencluster Dirksz. Admiraal / De Dogger	57
Landschap en natuur	58
Infrastructuur	61
4. UITVOERING	66
4.1. Activiteiten	66
4.2. Rollen gemeente	67
4.3. Regionale samenwerking	68
4.4. Financiering en kostenverhaal	68
Bijlage 1: Raadsbesluit 17 september 2012	70
Literatuur	72
Colofon	79

1. Inleiding

1.1. De stad Den Helder

Den Helder is een stad met een prachtige ligging. Aan drie kanten is Den Helder omgeven door de zee. De wijdsheid van de Noordzee, het snelstromend Marsdiep en de unieke natuur van de Waddenzee in het Balgzand. Den Helder ligt aan de noordelijke punt van het lange Hollandse Noordzeestrand en is de poort naar Texel. Deze unieke ligging is bepalend voor de ontwikkeling tot nu toe en ook in de toekomst. De scheepvaartroute van en naar Amsterdam liep lange tijd door het Marsdiep. Deze strategische positie was aan het begin van de 19e eeuw aanleiding voor de aanleg van een Marinehaven, Rijkswerf Willemsoord en een ring van fortificaties er omheen, de Stelling Den Helder. Vandaag zijn dit spannende ingrediënten van een veelzijdige en gelaagde stad.

Den Helder 1814

Den Helder is een stad met ambities. De stad heeft veel te bieden. Aan de ene kant is Den Helder een werkstad, met de haven van Den Helder, de Marine, het vliegveld en de NAM als exponenten. Aan de andere kant kenmerkt Den Helder zich door rust, ruimte en natuurschoon. Samen met de unieke ligging aan de Noordzee en Waddenzee zorgt dit voor een aantrekkelijk woon- en leefklimaat en biedt het veel mogelijkheden voor toerisme en recreatie.

Daartegenover staat dat Den Helder met enkele structurele problemen kampt. De werkgelegenheid staat onder druk, er is sprake van grootstedelijke sociale problematiek in enkele buurten, en de (beroeps)bevolking neemt af.

De gemeente is zich hiervan goed bewust. Er is een stadsvisie voor de lange termijn geformuleerd en door de gemeenteraad in 2007 vastgesteld. Deze Strategische Visie Den Helder 2020 focust op zes thema's om de problematiek aan te pakken en de mogelijkheden die Den Helder heeft beter te benutten.

1.2. Waarom een structuurvisie

De Strategische Visie noemt ook de behoefte aan een structuurvisie als overkoepelend ruimtelijk beleidskader voor Den Helder. Een structuurvisie die sturing geeft aan en samenhang aanbrengt in de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Een visie dus die de ruimtelijke vertaling vormt van de Strategische Visie en die ruimtelijke ingrepen en voorwaarden benoemt die nodig zijn om de strategische doelen te bereiken. De structuurvisie geeft daarmee de hoofdlijnen van het toekomstig ruimtelijk beleid voor de gemeente Den Helder aan en verschaft planologische duidelijkheid aan het eigen gemeentebestuur, haar bewoners, andere overheden en overige partijen.

Den Helder: een drukke en ontspannen kant

1.3. Status

De Wet ruimtelijke ordening (Wro) verplicht gemeenten tot het opstellen van een structuurvisie. In een structuurvisie moet een gemeente haar gemeentelijke belangen zo concreet mogelijk formuleren en aangeven hoe zij deze belangen uitwerkt in concrete activiteiten en projecten. Daarmee is de structuurvisie geen vrijblijvend document. Een gemeente verplicht zich ermee om de visie daadwerkelijk uit te voeren.

Daarom kent de structuurvisie ook een uitvoeringsprogramma. Op deze wijze vormt de structuurvisie een operationeel ruimtelijk beleidskader dat richtinggevend, actueel en concreet is voor beslissingen die nu en in de komende jaren genomen moeten worden. De planhorizon is 2025 en is afgestemd op lopende en voorziene ruimtelijke ontwikkelingen die binnen de eerstkomende jaren door het gemeentebestuur in gang worden gezet. De structuurvisie vormt het wettelijke beleidskader voor de opstelling van bestemmingsplannen en wordt door de gemeenteraad vastgesteld.

1.4. Plangebied

Het plangebied beslaat het totale grondgebied van de gemeente Den Helder uitgezonderd het grondgebied op zee. Het omvat het stedelijk gebied van Den Helder, Huisduinen, Julianadorp, duingebied, binnenduinrand en Koegraspolder. Daarnaast zegt de structuurvisie iets over de ontwikkeling van het Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein (RHB), dat op het grondgebied van de gemeente Hollands Kroon ligt en gezamenlijk wordt ontwikkeld.

Gemeentegrens Den Helder

1.5. Werkwijze

Uitgangspunt en leidraad voor de structuurvisie zijn de zes doelen van de Strategische Visie. Alle ruimtelijke plannen en projecten die in Den Helder spelen zijn aan deze doelen gespiegeld en er is beoordeeld in hoeverre deze plannen de zes doelen dienen. Ook zijn de plannen gezien tegen de achtergrond van het actuele beleidskader van rijk en provincie voor de regio Noord-Holland Noord, zoals de Structuurvisie Noord- Holland 2040 van de provincie en de Gebiedsagenda Noordwest-Holland. De analyse maakt duidelijk waar de ruimtelijke samenhang mist en welke ' witte vlekken' er nog bestaan die verder ingevuld moeten worden. Maar bovenal wordt duidelijk waar de gemeente mee op de goede weg is, waar een aanscherping van of bijsturing in het ruimtelijk beleid nodig is, en welke nieuwe (ruimtelijk gerelateerde) opgaven er uit de structuurvisie voortvloeien.

1.6. Proces

Aan de structuurvisie is gewerkt met een ambtelijke projectgroep en met inschakeling van een tweetal externe adviseurs: bureau Els Bet Stedebouw en bureau Reitsma Stedebouw. Gaande het proces zijn er verschillende werkbijeenkomsten georganiseerd voor ambtenaren, sleutelorganisaties uit Den Helder en daarbuiten, en voor raadsleden. In deze bijeenkomsten is het geheel aan bestaand beleid en plannen besproken, is de positionering van Den Helder als havenstad, kustplaats, woonstad en regionaal centrum benoemd, is de sturingsfilosofie van de gemeente besproken en zijn de noodzakelijke aanvullingen en bijstellingen van het ruimtelijk beleid benoemd. Conclusies uit de analyse, met name waar het gaat om strategische beslissingen, zijn tussentijds voorgelegd aan het gemeentebestuur.

Alle plannen in beeld (inventarisatie stand 2009):

- 1 Stadshart
- 2 Willemsoord
- 3 Haven
- 4 Heldair
- 5 Kooypunt
- 6 RHB
- 7 Oostoever
- 8 Julianadorp
- 9 Nieuw Den Helder
- 10 Dirksz. Admiraal / De Dogger
- 11 Stelling / kerngebied Groene Casco
- 12 Mariëndal

1.7. PlanMER Structuurvisie

Bij de Structuurvisie Den Helder 2025 hoort een milieu-effectrapportage (m.e.r.): de PlanMER Structuurvisie Den Helder 2025.

¹ Wanneer er in een structuurvisie m.e.r.-plichtige activiteiten voorkomen, dan dient er een planMER te worden opgesteld en een planm.e.r.-procedure te worden doorlopen¹. Het doel van een planm.e.r. is om bij de besluitvorming over plannen en programma's het milieu een volwaardige plaats te geven met het oog op het bevorderen van een duurzame ontwikkeling. Een planm.e.r. staat niet op zichzelf, maar is gekoppeld aan de vaststelling van een plan (in dit geval de structuurvisie) en de procedure die daarvoor moet worden doorlopen. In de procedure van een planm.e.r. voor een structuurvisie wordt onderzocht of de voorgenomen ontwikkelingen mogelijk leiden tot nadelige effecten voor het milieu en welke maatregelen er zijn om deze effecten te voorkomen of te verminderen.

Uit de PlanMER blijkt dat de Structuurvisie op zichzelf geen negatieve gevolgen heeft voor het milieu, maar dat er wel mogelijke gevolgen zijn op projectniveau, waarmee bij de verdere uitwerking rekening moet worden gehouden.

1.8. Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een weerslag van de analyse, de doelen en de opgaven die ten grondslag liggen aan de geformuleerde visie. De visie komt aan bod in hoofdstuk 3 en wordt beschreven aan de hand van een drietal functionele domeinen. Hoofdstuk 4 gaat in op de uitvoering van de structuurvisie.

¹ met het begrip 'planm.e.r.' wordt de procedure voor de milieueffectrapportage voor plannen en programma's aangeduid, ter onderscheid van het begrip 'planMER' waarmee het milieueffectrapport wordt bedoeld.

2. Opgave

Dit hoofdstuk bepaalt de ruimtelijk-economische opgave voor de periode tot 2025. Het uitgangspunt hierbij is de Strategische Visie 2020, die de hoofdlijnen van het beleid voor de toekomst aangeeft. De beleidskaders die door rijk en provincie zijn aangegeven werken door in de te formuleren opgaven. Deze beleidskaders houden rekening met autonome ontwikkelingen en trends die niet alleen Den Helder en de regio Kop van Noord-Holland raken, maar die ook landelijk van betekenis zijn. Na een korte beschrijving van de kaders en de ontwikkelingen die zich landelijk en regionaal voordoen, is de opgave voor Den Helder, zoals die in de Strategische Visie is omschreven, aan het slot van dit hoofdstuk aangescherpt.

2.1. Strategische Visie 2020

Den Helder is een maritieme stad met een teruglopende bevolking en een veranderende economie. Met de Strategische Visie 2020 kiest Den Helder voor een koers op duurzame verbreding van haar economische dragers en het op orde brengen en houden van het vestigingsklimaat. Daarmee bouwt Den Helder voort op haar tradities, maar kiest zij ook duidelijk voor vernieuwing.

De Strategische Visie 2020 verwoordt de toekomstvisie voor Den Helder: “Den Helder wil haar positie als centrumgemeente van de Kop van Noord-Holland verstevigen met goede en diverse werkmilieus, plezierige en veilige woonmilieus, een breed en kwalitatief goed voorzieningsniveau, een aantrekkelijk en levendig stadshart en een adequate infrastructuur. Daarvoor is het nodig dat de mensen in Den Helder willen blijven en dat nieuwe mensen en bedrijven naar Den Helder komen. Stabilisatie van het inwonersaantal is daarbij het eerste doel, waarna een stijging tot circa 60.000 inwoners wordt nagestreefd.”

Deze visie is uitgewerkt in een zestal doelen:

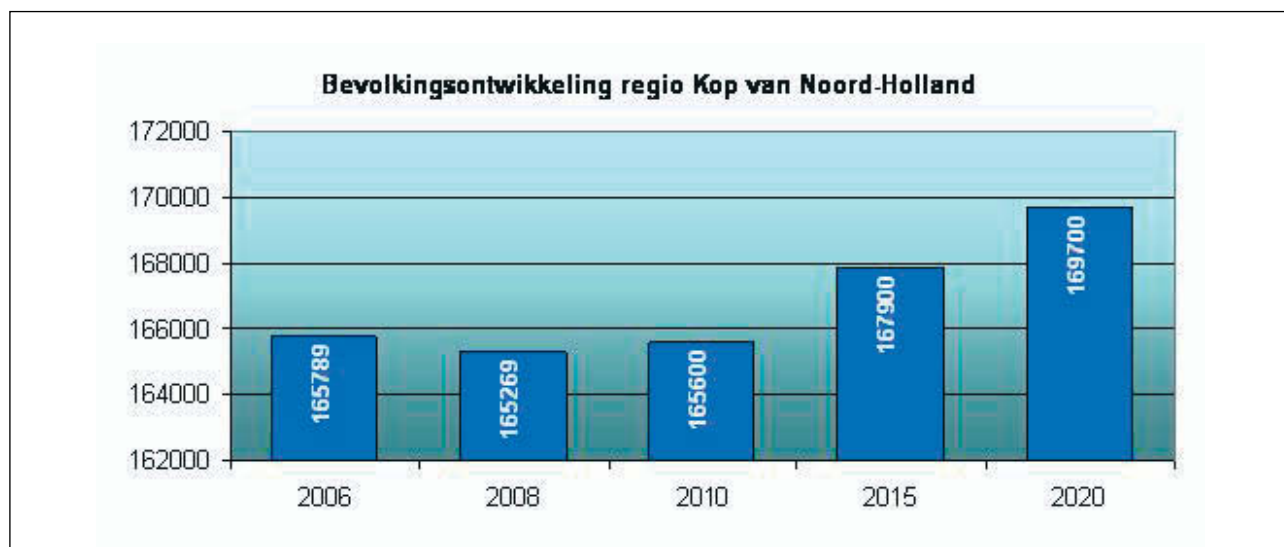
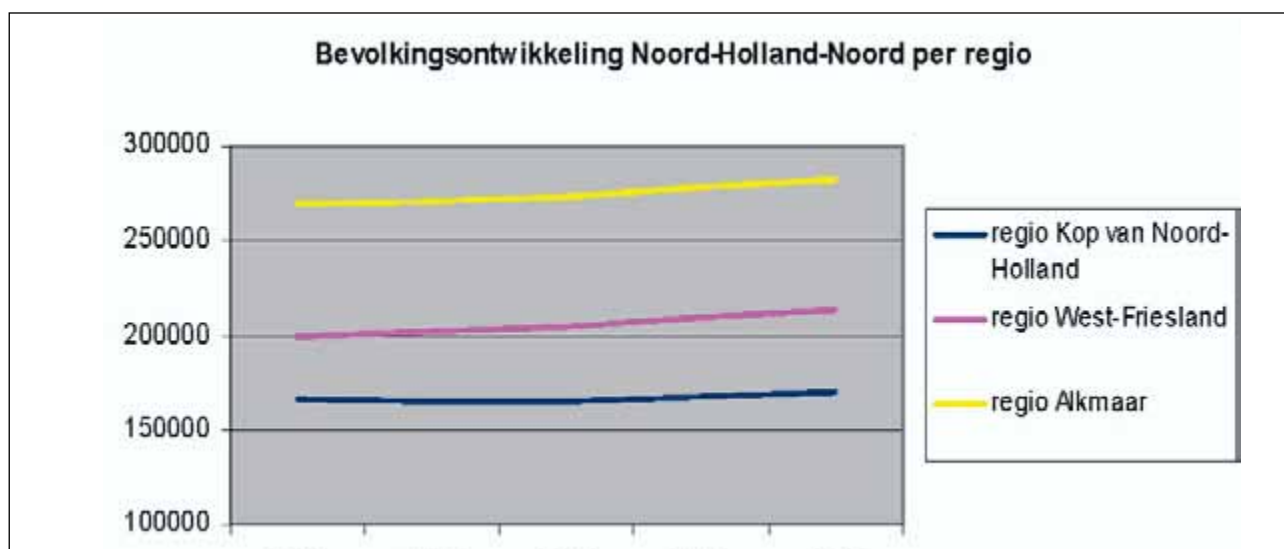
1. Duurzame economie: “Den Helder ontwikkelt een duurzame economie met de offshore, de haven, kennis en technologie (inclusief onderwijs), duurzame (wind)energie, toerisme en recreatie en zorg en wellness als belangrijkste dragers.”;
2. Maatschappelijke betrokkenheid: “Sociale zwakte wordt tegengegaan door inwoners maatschappelijk betrokken te krijgen en mee te laten doen aan de samenleving, enerzijds door mensen aan het werk te krijgen door aanbieden van opleidingen op diverse niveaus inclusief HBO en voldoende aanbod van banen, anderzijds door mensen maatschappelijk te activeren met andere activiteiten dan werk.”;
3. Goed wonen: “Den Helder biedt een grote variëteit aan ruim opgezette, groene woonmilieus die tegemoet komt aan de vraag van de (potentiële) inwoners. Er is speciale aandacht voor bijzondere woonlocaties en het creëren van mogelijkheden tot wonen aan of op het water.”;
4. Toerisme: “Toerisme en recreatie worden geprofessionaliseerd, gebaseerd op enerzijds de rust, ruimte en natuur in Den Helder en anderzijds op het in de gemeente aanwezige (maritiem) cultuurhistorisch erfgoed. De kwaliteitsslag beoogt hogere bestedingen in deze economische pijler.”;
5. Centrum: “Den Helder krijgt een levendig en veilig stadshart (inclusief de Oude Rijkswerf Willemsoord) door te zorgen voor concentratie van stedelijke functies in het stadshart, een aantrekkelijk winkelcentrum met diversiteit en kwaliteit, goede en sociale veilige horeca, kunst, cultuur en evenementen en een goed voorzieningsniveau.”;
6. Infrastructuur: “De infrastructuur van Den Helder is afgestemd op de functie van centrumgemeente en past bij de geplande woningbouwproductie en is passend bij de economische ontwikkeling.”

De doelen worden veelal door de methode van gebiedsontwikkeling bereikt. Bij de vaststelling van de Strategische Visie heeft de gemeenteraad besloten prioriteit te geven aan drie gebiedsontwikkelingen: stadshart, Willemsoord en de haven.

De zes doelen zijn in deze structuurvisie aangemerkt als gemeentelijke belangen binnen de context van de Wet ruimtelijke ordening. Deze doelen worden in paragraaf 2.4 aangescherpt en geactualiseerd.

2.2. Autonome ontwikkelingen en trends

Demografische ontwikkelingen in Noord-Holland Noord en het advies Deetman/Mans Delen van de regio Noord-Holland Noord zullen vanaf 2020 te maken krijgen met structurele bevolkingsdaling. De totale bevolking van de regio Noord-Holland Noord neemt tot 2020 nog wel toe, maar zal daarna waarschijnlijk afnemen. Dit leidt tot vraaguitval, leegstand en vertrek van voorzieningen en werkgelegenheid. Het vraagt om krimpgerelateerde sloop- en herstructureringsopgaven.

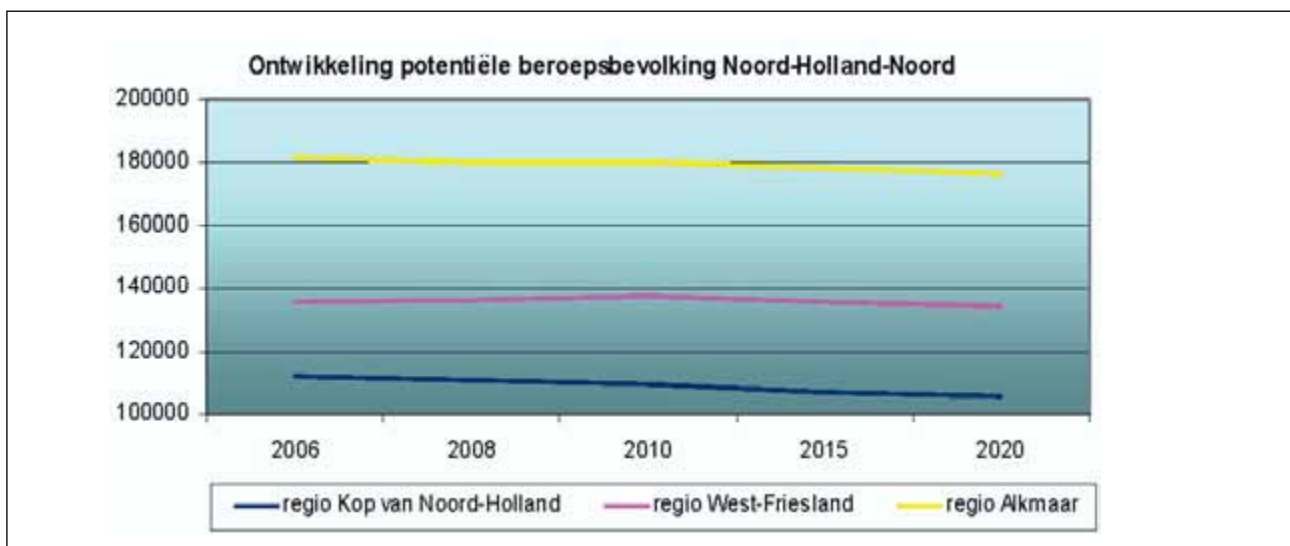
In de Kop van Noord-Holland is Den Helder de enige gemeente die een teruglopende bevolking kent. De daling is al in 2002 ingezet. Den Helder zal tot 2020 te maken krijgen met een lichte afname van de

bevolking; tussen 2008 en 2020 met circa 1100 personen (circa 2%). Deze afname is overigens even groot als die in de periode 2006 - 2008 en vakt daarmee dus af. Na 2020 zet de daling sterker door. Tegenover de uitstroom van de bevolking uit Den Helder staat onvoldoende nieuwe instroom

Bronnen: CBS, provincie H-H

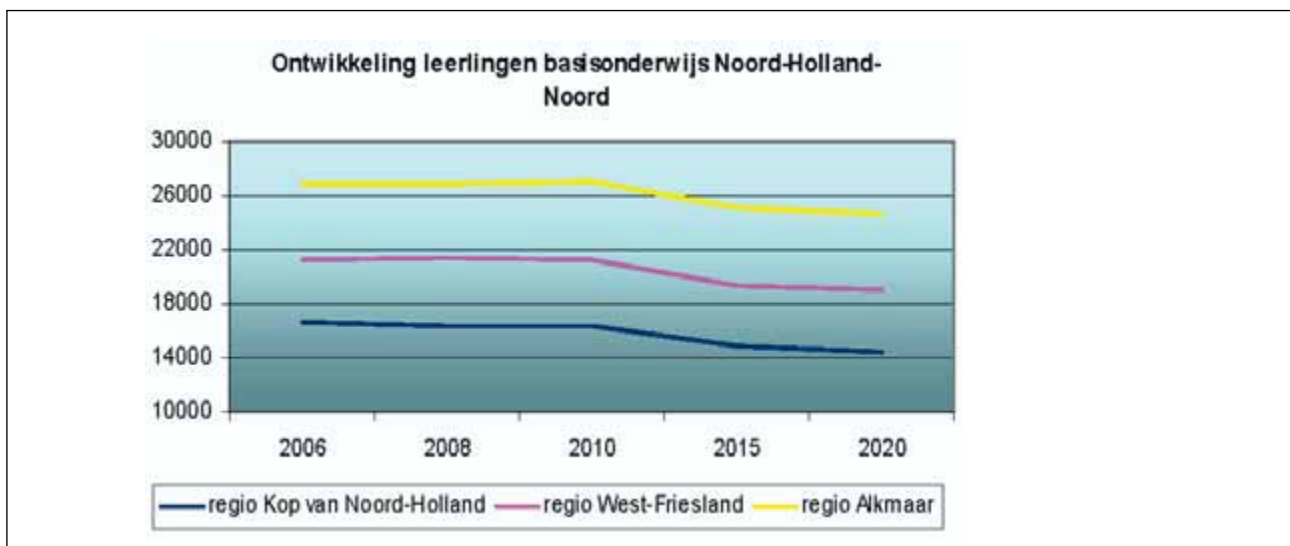
De omvang van de beroepsbevolking neemt in de Kop van Noord-Holland tussen 2010 en 2020 af met 4.000 arbeidsplaatsen en daalt daarmee sterker dan die in de regio's West-Friesland en Alkmaar.

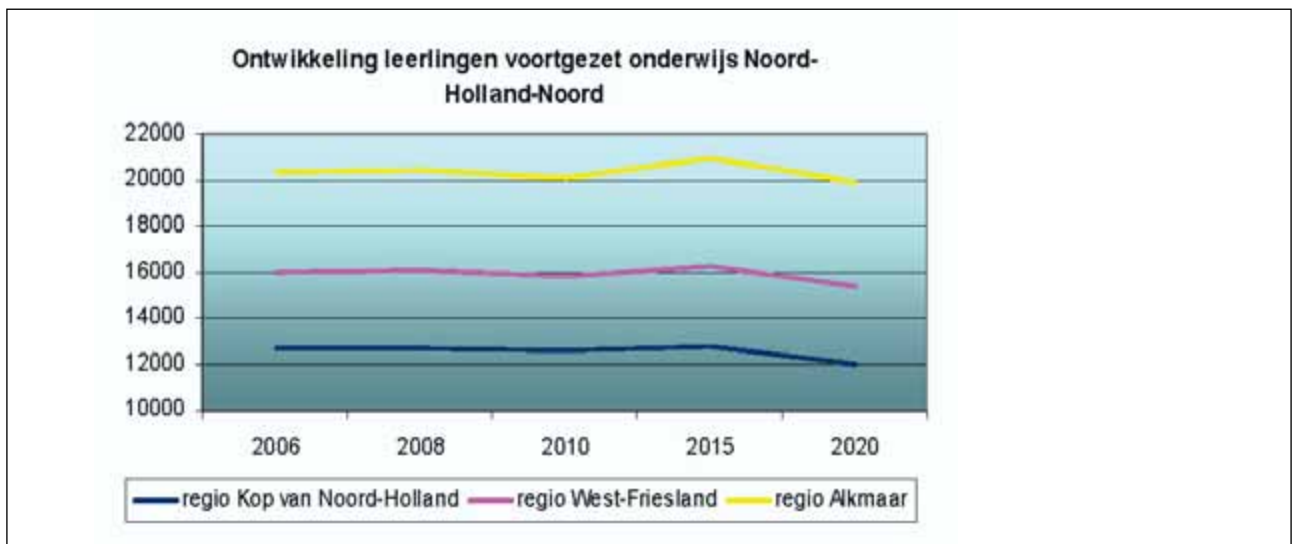

Bronnen: CBS, provincie N-H

De afname en veranderende samenstelling van de bevolking heeft ook zijn weerslag op de ontwikkeling van het aantal leerlingen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Het basisonderwijs in de Kop van Noord-Holland ondervindt nu reeds de merkbare gevolgen van een afnemende bevolking. Een belangrijke afname in het voortgezet onderwijs doet zich in de Kop van Noord-Holland pas na 2015 voor.

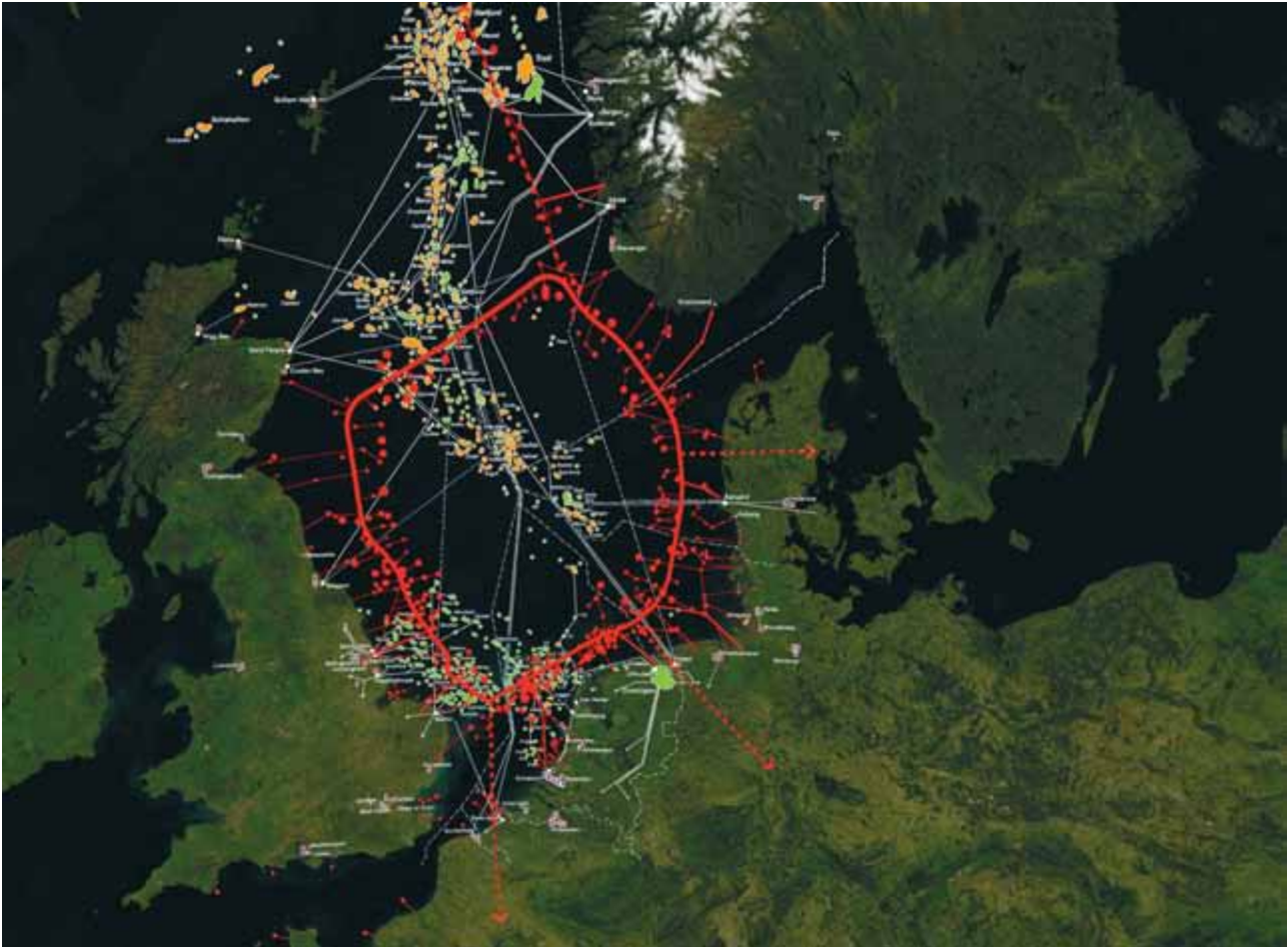
Bronnen: CBS, provincie N-H

Deze ontwikkeling werpt haar schaduw vooruit in de vorm van enerzijds het wegvallen van verdien capaciteit en anderzijds een toenemende vergrijzing en daardoor huishoudensverdunding. Gevolg is een groeiende behoefte aan meer levensloopbestendige woningen en aan zorgvoorzieningen. Het voorsorteren op deze ontwikkeling is nodig en vergt aanpassingen in de gebouwde omgeving.

Krimp, de gevolgen daarvan, en hoe daarop kan worden ingespeeld, staat landelijk en regionaal hoog op de agenda. Voor de situatie in Den Helder en de regio Kop van Noord-Holland heeft het team Deetman/Mans onderzoek gedaan en in oktober 2010 haar bevindingen vastgelegd in het rapport 'Krimp of niet'. Deetman geeft adviezen en aanbevelingen hoe Den Helder en de regio Kop van Noord Holland kunnen anticiperen op de verwachte bevolkingsontwikkelingen in deze regio:

1. Kies voor het realiseren van de economische potenties van de haven van Den Helder en zoek daarbij een sterke en gezaghebbende partner;
2. Het kiezen geldt voor alle betrokken publieke partijen: rijk, provincie, gemeente en buurgemeenten. Stroomlijn het beleid en voeg de daad bij het woord.
3. Maak de herstructurering en uitbouw van de haven tot absoluut speerpunt van beleid;
4. Zet de plannen voor de herstructurering van het centrum en de aansluiting met het havengebied door;
5. Geef ruimte voor de ontwikkeling van enkele excellente woonmilieus om het beeld van Den Helder als aantrekkelijke woonstad te doen ontstaan;
6. Zet in op de verdere ontwikkeling van kennisconcentratie rondom het maritieme cluster en bouw de innovatiekracht rondom de offshore verder uit;
7. Zet als gemeente samen met de buurgemeenten in op regionale samenwerking. Zet een eerste stap door het opstellen van een gezamenlijke regionale visie voor de regio Kop van Noord-Holland, waarin Den Helder de lead neemt;
8. Zet als gemeente in op intensieve samenwerking met alle betrokken organisaties ter versterking van het voorzieningenniveau.

De aanbevelingen zijn door de gemeenten, provincie en het rijk omarmd op een bestuurlijke conferentie in Den Helder op 15 oktober 2010.

Gas- en olievelden op het Continentaal Plat, in rood windmolenparken volgens het Masterplan Zeekracht

Internationalisering

Steden en regio's staan steeds minder op zichzelf maar vormen onderdeel van nationale en internationale netwerken op specifieke deelreinen. Voor Den Helder geldt dat zij door haar ligging aan het noordelijk deel van de Noordzee onderdeel kan uitmaken van activiteiten die door andere landen en steden rond de Noordzee al worden ondernomen op het gebied van offshore-energy en duurzaam beheer en exploitatie van de Noordzee. Daarnaast is ook de kenniseconomie en -ontwikkeling op maritiem en marien gebied (inter)nationaal georiënteerd. Ook gelet op beleid en stimuleringsregelingen van de Europese Unie op tal van beleidsterreinen is duidelijk dat steden en regio's te maken krijgen met kansen en mogelijkheden om meer (inter)nationaal aan de slag te gaan dan zij tot dusverre gewend zijn geweest. Internationale contacten zijn steeds meer en op verschillende manieren van belang voor de lokale dynamiek en lokale economische ontwikkeling. Voor Den Helder liggen hier grote kansen om de economie te verduurzamen.

Kennis en innovatie

Slimme steden en regio's zorgen ervoor dat ze een broedplaats zijn voor nieuwe bedrijven, die nieuwe werkgelegenheid opleveren vanuit het besef dat op langere termijn bestaande economische activiteiten vervangen worden door nieuwe. In Den Helder is de werkgelegenheid in de visserij, de bollensector, Defensie en olie en gas niet langer een constante factor. Innovatie van werkgelegenheid zal steeds meer centraal komen te staan, ook in Den Helder. De kenniseconomie wordt steeds belangrijker. Het opleidingsniveau is de afgelopen decennia steeds verder gestegen en er is een gestage groei van werkgelegenheid in kennisintensieve beroepen. Verschillende ontwikkelingen spelen Den Helder en de regio in de kaart: de Europese en nationale ambities voor offshore-windenergie, algenkweek op zee, de groei en innovatie binnen de agribusiness in Noord-Holland Noord en de recente aanwijzing hiervan door het rijk tot zesde landelijke Greenport. De regio Noord-Holland Noord zoekt dan ook aansluiting bij het door het rijk geformuleerde topsectorenbeleid. Belangrijke economische sectoren zijn Duurzame Energie, Agribusiness, Offshore/Maritiem, Leisure en Health.

Klimaatverandering

Opwarming van de aarde en de daaruit voortvloeiende klimaatverandering staan volop in de aandacht. De gevolgen ervan zijn duidelijk: temperatuurstijging, meer neerslag en zeespiegelstijging. Klimaatverandering neemt dan ook een prominente rol in op zowel de Europese als de Nederlandse politieke agenda. Het beleid richt zich in de eerste plaats op het beperken van klimaatverandering door de uitstoot van broeikasgassen te verminderen (mitigatie), en in de tweede plaats op het aanpassen aan klimaatverandering (adaptatie). In de hele EU moet er in 2020 20% minder CO₂ worden uitgestoten en 20% meer gebruik worden gemaakt van hernieuwbare energiebronnen. Deze ambitie geldt ook voor Nederland. Het rapport van de commissie Veerman uit 2009 geeft verregaande voorstellen voor oplossingsrichtingen.

Het op orde brengen en houden van de primaire zeekeringen is één van de meest noodzakelijke klimaatmaatregelen voor Nederland. Voor de komende 50 jaar is onderzocht waar zich in de Noordzeekust zwakke schakels bevinden. Binnen het Duingebied Den Helder-Callantsoog is het gebied rond Callantsoog één van de zwakke schakels. In opdracht van het rijk wordt door provincie en regio's in het project Kust op Kracht gewerkt aan voorstellen om deze zwakke schakels op orde te brengen. Uitgangspunt is een zeewaartse kustversterking in combinatie met het versterken van de ruimtelijke kwaliteit in het duingebied en de binnenduinrand.

Landelijke aandacht gaat ook uit naar het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad. Met grootschalige energiebesparings- en energietransitiemaatregelen wordt geprobeerd om de CO₂ uitstoot van de gebouwde omgeving substantieel terug te dringen. Ook voor nieuwbouw wordt ingezet op duurzaam bouwen door de best beproefde technieken op het gebied van materiaalgebruik en duurzame energievoorziening op grote schaal toe te passen. Den Helder sluit hierop aan door het maken van klimaatafspraken met rijk en provincie.

2.3. Integrale kaders rijk en provincie voor Noord-Holland Noord

Ontwerp structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft op 13 maart 2012 de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) vastgesteld. De SVIR zet twee zaken helder neer: een scherp kader voor prioritering in het Infrafonds en een selectief ruimtelijk beleid dat meer overlaat aan provincies en gemeenten.

De leidende gedachte is: ruimte maken voor groei en beweging. Er is geschrappt in de lange lijst van 'Nationale belangen' die de bewegingsruimte van regio's aan banden legt. Het vermindert de druk van procedures en regels. Het rijk richt zich uitsluitend op die zaken die belangrijk zijn voor Nederland als geheel:

- hoofdnetwerken voor personen- en goederenvervoer en energie (inclusief het aanwijzen van gebieden waar grootschalige windparken mogen komen);
- de waterveiligheid (zoals de Afsluitdijk) en de milieukwaliteit;
- de bescherming van ons cultureel erfgoed en onze unieke natuur (zoals de Waddenzee, de Stelling van Amsterdam en de Veluwe).

Structuurvisie Provincie Noord-Holland 2040

In de structuurvisie van de provincie zijn de haven, de stad binnen de Linie, de wijken Nieuw Den Helder, De Schooten en Julianadorp (inclusief Noorderhaven en Julianadorp-Oost), Huisduinen, het vliegveld en bedrijventerrein Kooypunt, onderdeel van het Bestaand Bebouwd Gebied (BBG). De haven staat op de kaart als seaport Den Helder waar ruimte voor havengebonden activiteiten wordt gereserveerd en havenontwikkeling wordt gestimuleerd.

De Koegraspolder is onderdeel van het bollenconcentratiegebied. Concentratiegebieden voor landbouwsectoren leveren economische en landschappelijke voordelen op. Den Helder (Julianadorp en Huisduinen) is aangegeven als kustplaats waar ontwikkeling van een eigen identiteit gewenst is.

Binnen het plangebied van de structuurvisie Den Helder zijn de gebieden Duinen Den Helder-Callantsoog en de Waddenzee en Noordzeekustzone door het ministerie van LNV tot Natura 2000 gebieden aangewezen.

Voor deze gebieden worden door rijk en provincie beheerplannen opgesteld waarin wordt aangegeven op welke wijze en met welke maatregelen de natuurdoelstellingen kunnen worden behaald. Het Balgzand en de Duinen Den Helder-Callantsoog zijn tevens door de provincie aangewezen als aardkundig monument.

De Stelling Den Helder is opgenomen op de kaart 'Behoud en ontwikkeling van Noord-Hollandse cultuurlandschappen'. De regio Noord-Holland Noord is als geheel aangemerkt als zoekgebied voor grootschalige windenergie. Het gaat hier om de gebieden buiten het BBG, in het geval van Den Helder de Koegraspolder.

Gebiedsagenda Noordwest Nederland, vijf economische clusters NHN.

Den Helder is onderdeel van de regio Kop van Noord-Holland waarin de gemeenten met elkaar samenwerken. De regio Kop van Noord-Holland is op haar beurt onderdeel van de grotere regio Noord-Holland Noord (NHN), samen met de regio's West Friesland en Alkmaar e.o. De gemeenten in Noord-Holland Noord hebben met elkaar en in samenspraak met de provincie Noord-Holland het Gebiedsdocument Noord-Holland Noord, voor de verstedelijkingsafspraken 2010-2020 d.d. 14 oktober 2009, opgesteld. Hierin geeft Noord-Holland Noord haar visie en gestelde prioriteiten aan voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van de regio. Dit document, vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland op 27 oktober 2009, is namens de regio Noord-Holland Noord ingebracht in de Gebiedsagenda Noordwest-Holland. De Gebiedsagenda beschrijft gebiedsontwikkelingen en projecten in de metropoolregio Amsterdam en in Noord-Holland Noord, en is het uitgangspunt voor het maken van afspraken over te financieren projecten door het Rijk in het kader van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport

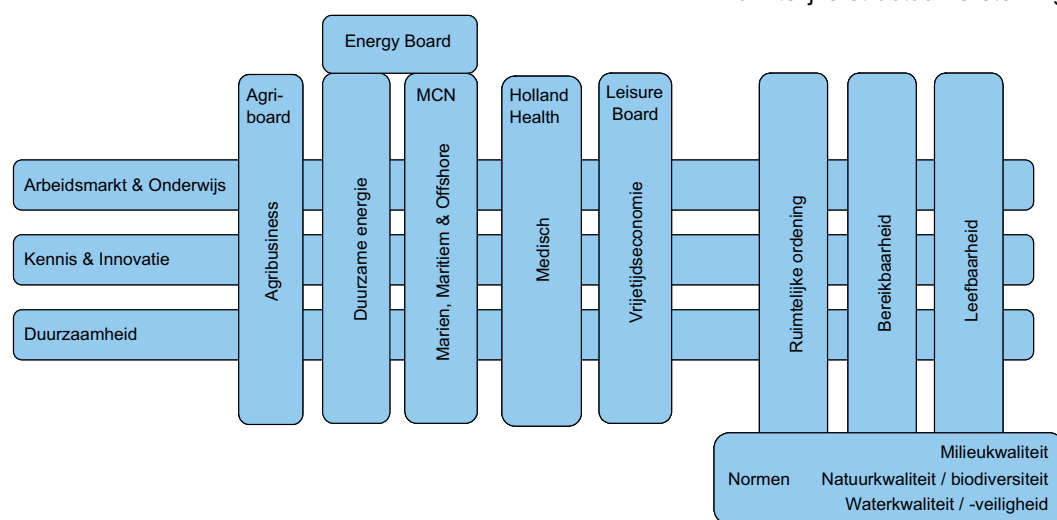
(MIRT). Jaarlijks wordt gezien welke projecten in het MIRT worden opgenomen en wat de voortgang van de projecten is.

Om praktische uitvoering te geven aan de Gebiedsagenda heeft de regio NHN met de provincie samen 5 kansrijke economische clusters voor Noord-Holland Noord gedefinieerd. Binnen deze clusters vallen tal van programma's en projecten die bijdragen aan het benutten van de economische kansen die de regio Noord-Holland Noord biedt. Bij de formulering van de clusters is zoveel mogelijk aangesloten bij het economisch topsectorenbeleid van het ministerie van EL&I. Noord-Holland Noord werkt met het bedrijfsleven en de provincie samen aan de verwezenlijking van de volgende 5 economische clusters:

- 1) Agribusiness
- 2) Duurzame Energie
- 3) Offshore/maritiem
- 4) Vrijtijdseconomie
- 5) Health (gezondheid, zorg, wellness)

Doel: economische structuurversterking NHN

Randvoorwaarden:
ruimtelijke structuurversterking

Vijf economische clusters en de vier provinciale belangen in de structuurvisie Noord-Holland 2040

Voor Den Helder bieden de clusters de volgende kansen:

Agribusiness: Inspelen op nieuwe ontwikkelingen in de bollenteelt; mogelijke logistieke rol voor de haven van Den Helder.

Duurzame Energie: Faciliteren van de offshore- (en onshore-)windsector in de haven en op havengebonden bedrijventerreinen, en het aanbieden van testlocaties; Locaties voor geothermische energie; Zonne-energie (bestaande woningvoorraad, bedrijven, nieuwbouw); Pilotprojecten voor energie uit water.

Offshore/maritiem: ontwikkeling haven tot supply-, maintenance-, en kennishaven voor de offshore-industrie (olie, gas, wind), vestiging Maritime Campus Netherland (MCN).

Vrijtijdseconomie: Verbetering ruimtelijke kwaliteit binnenduinzandzone;
Identiteitsvernieuwing badplaatsen;
Benutten cultuurhistorie;
Den Helder Waterstad;
Verbeteren infrastructurele verbindingen tussen kust en achterland;
Kwaliteitsslag.

Health: De concentratie van een nieuw ziekenhuis en overige zorg-gerelateerde voorzieningen;
Koppeling met wellnessvoorzieningen badplaats Julianadorp.

Provinciale Woonvisie en Regionaal Actieprogramma Wonen Kop van Noord-Holland

Als uitwerking van de Structuurvisie Noord-Holland 2040 heeft de provincie haar woonvisie vastgesteld. De visie stelt onder meer ten doel om tot regionale afspraken te komen over de woningbouwproductie, om te voorkomen dat gemeenten elkaar beconcurreren en om leegstand te voorkomen. Het uitgangspunt is dat de verschillende regio's in Noord-Holland deze afspraken zelf maken, maar wel tegen de achtergrond van de kaders die de provincie in de woonvisie meegeeft: een op den duur dalende bevolking en vergrijzing, en de invloed die daarvan uitgaat op de woningbehoefte. Regio's moeten rekening houden met een lagere en andersoortige behoefte dan waar zij eerder vanuit gingen. Voor de Kop van Noord-Holland zijn de afspraken vastgelegd in het Regionale Actieprogramma Wonen (RAP) Kop van Noord-Holland, dat door alle colleges van B&W in november 2011 is vastgesteld.

Voor Den Helder betekenen de afspraken dat een deel van de voorgenomen woningproductie is uitgesteld tot na 2020. Tot 2020 zal Den Helder maximaal 800 woningen bouwen, met een mogelijke uitloop tot 950 woningen, wanneer mocht blijken dat Den Helder tekort heeft aan 800 woningen. De bouw op de grotere woningbouw- en herstructureringslocaties van Den Helder (Julianadorp-Oost en Nieuw Den Helder) vindt meer gefaseerd plaats en wordt mede bepaald door marktonwikkelingen en hoe ontwikkelende partijen hierop reageren.

Stedelijke vernieuwing

Den Helder is een zogenoemde niet-rechtstreekse gemeente binnen de stedelijke vernieuwingsaanpak ISV (Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing van rijk en provincie). Dit betekent dat Den Helder de middelen voor stedelijke vernieuwing niet rechtstreeks van het rijk ontvangt maar via de provincie. Samen met het rijk en de provincie wordt gewerkt aan verbeteringsprojecten in het Stadshart en (het centrum van) de wijk Nieuw Den Helder. De nadruk ligt op fysieke maatregelen; herstructurering door sloop/nieuwbouw, opvullen van open gaten en verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte. Dit heeft in het stadshart onder meer geresulteerd in de aanleg van het stadspark, de nieuwbouw op het Molenplein en aan de Californiestraat, de opwaardering van de openbare ruimte in woon- en winkelstraten. In de wijk Nieuw Den Helder is het Centrumplan met woningbouw en voorzieningen gerealiseerd, is de Marsdiepstraat opnieuw ingericht, en is de multifunctionele accommodatie (MFA) gebouwd.

Rijk en provincie stoppen vanaf 2014 met de ISV-aanpak. Om hierop te anticiperen zullen gemeenten op zoek moeten naar andere financieringsconstructies en andere samenwerkingsvormen met (markt)partijen om de stedelijke vernieuwingsopgaven te continueren. Voor Den Helder liggen er mogelijkheden om met de Woningstichting Den Helder en andere ontwikkelende partijen tot afspraken te komen over een nieuwe aanpak van de stedelijke vernieuwing. Voor de komende jaren wordt bezien in hoeverre ook andere wijken en buurten om een vernieuwingsoperatie vragen. Belangrijk criterium hierbij is de actuele en voor de toekomst te verwachten woon- en leefbaarheidssituatie. Hiervoor vindt periodieke monitoring plaats, in het kader van de uitvoering van de Nota Wonen.

2.4. Aanscherping doelen Strategische Visie 2020

De analyse van de autonome ontwikkelingen, de trends en van de integrale beleidskaders van rijk en provincie, leidt tot voorstellen voor aanscherping van de opgaven in het ruimtelijk en economisch beleid, zoals deze zijn verwoord in de Strategische Visie. Deze voorstellen hebben niet uitsluitend directe ruimtelijke consequenties; het kan ook gaan om bijstelling van de (bestuurlijke) scope ten aanzien van ruimtelijk- economisch beleid of nieuwe bestuurlijke initiatieven. Voorstellen zijn per doel van de Strategische Visie uitgewerkt.

Doel 1: Duurzame economie: haven heeft prioriteit

Den Helder richt zich met absolute prioriteit op de verdere uitbouw en ontwikkeling van de haven. Daarbij onderzoekt zij met Defensie of en hoe er medegebruik van de Marinehaven mogelijk is. De ontwikkelstrategie is die van inbreiding naar uitbreiding. Het ruimtelijk domein wordt gevormd door de bestaande haven, de Nieuwe Haven die nu in gebruik is bij Defensie, maar ook door havengerelateerde bedrijventerreinen binnen en buiten de gemeente: bedrijventerrein Kooypunt in Den Helder, en het Regionaal Havengebonden Bedrijventerreinen (RHB) langs het Noord-Hollands Kanaal in de gemeente Hollands Kroon. Van grote betekenis voor de rol die de haven Den Helder speelt in de offshore-industrie is ook de aanwezigheid van Den Helder Airport. De luchthaven wordt zoveel mogelijk de ruimte geboden om deze rol optimaal te vervullen.

Eveneens wordt gefocust op de stimulering van de kennissector verbonden aan het economisch cluster offshore/maritiem, door de samenwerking te zoeken tussen overheid, ondernemers, onderzoek en onderwijs. Ruimtelijk worden mogelijkheden geboden voor de vestiging van kennisinstituten en opleidingen in de mariene en maritieme sector in en direct rond de haven van Den Helder (Harssens, Willemsoord).

Aandachtsgebieden: Nieuwe Haven, haven, Willemsoord, RHB, Den Helder Airport, Kooypunt

Toelichting:

De natuurlijke ligging van Den Helder biedt een goede uitgangspositie om een belangrijke rol te spelen in de ontwikkelingen op de Noordzee. De Noordzee is door de Europese Commissie aangewezen als het gebied voor de productie van duurzame energie voor heel Europa. Bij de transitie van olie en gas naar meer duurzame vormen van exploitatie en beheer van de Noordzee (duurzame energieproductie met verschillende methoden, ecologisch verantwoorde vismethoden, schone scheepvaart e.d.) zal veel innovatie, nieuwe kennis en technologie, nodig zijn en dit zal zowel nationaal als internationaal vergaande economische effecten hebben. Het kenniscluster Maritime Campus Netherlands (MCN) wil hierbij als excellent kenniscentrum een belangrijke rol spelen. Den Helder wil zich profileren als nationaal leidend kenniscentrum en dé uitvalsbasis voor de duurzame exploitatie en beheer van de Noordzee. Vanuit de Europese Commissie zal er veel geld beschikbaar komen voor onderzoek en ontwikkeling. De landen rond de Noordzee zullen ieder proberen zo veel mogelijk van deze gelden in de wacht te slepen. Beïnvloeding van de toedeling van deze gelden zal door Den Helder vooral langs bestuurlijke weg moeten plaatsvinden: door strategische allianties aan te gaan, en door deelname aan belangrijke (Europese) netwerken.

De focus op de haven- en maritieme kennisontwikkeling betekent niet dat andere economische sectoren geen rol van betekenis spelen. Een duurzame economische ontwikkeling vraagt niet alleen om focus en specialisatie maar ook om diversiteit in de economische structuur. De agrarische sector (bloembollen) speelt in termen van arbeidsplaatsen weliswaar een bescheiden rol op de schaal van Den Helder, echter samen met de bollengebieden in de rest van de Kop van Noord-Holland is de sector van grote waarde, ook uit oogpunt toerisme en recreatie. En het toerisme in Den Helder heeft alle potentie om uit te groeien tot een belangrijke bedrijfstak (zie onder doel 4).

Doel 2: Maatschappelijke betrokkenheid: ruimtelijk vertalen

Maatschappelijke betrokkenheid is op zichzelf geen ruimtelijk structurerend issue op het schaalniveau van een structuurvisie. De opgave speelt zich af binnen het wijkgericht werken en de stedelijke vernieuwing: bewust toewerken naar een eigen maatschappelijke en culturele profilering van buurten en wijken, mede vormgegeven door de bewoners zelf. Daar hoort bij het zoeken naar een op maat toegesneden bereik aan sociaal-maatschappelijke en sociaal-culturele voorzieningen.

Toelichting:

Maatschappelijke betrokkenheid is de kern van de samenleving. Het gaat om toegang tot sociaal-culturele en welzijnsvoorzieningen, onderwijs, werk en huisvesting. In de ruimtelijke ordening komt dat praktisch gezien neer op de zorg voor het openbaar domein; toegankelijkheid, bereikbaarheid, zichtbaarheid, veiligheid, onderhoud en beheer. Maar ook op het wegen van het gemeenschappelijk belang van ruimteclaims, het sturen op gewenste ruimtelijke ontwikkelingen zoals het aanbieden en juist situeren van (onderwijs)voorzieningen. De ruimtelijke ordening is in die zin een dienstbaar instrument.

Maatschappelijke betrokkenheid is een belangrijk onderdeel van het wijkgericht werken in Den Helder. Bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties werken samen aan wijkontwikkelingsplannen, waarin de aandacht uitgaat naar zowel fysieke als sociaal-maatschappelijke verbeteringen in de wijk: transformatieopgaven en andere ruimtelijke ontwikkelingen op wijk- en buurtniveau, het verbeteren van het beheer en onderhoud, en het toevoegen of herordenen van sociale voorzieningen en culturele programma's.

Maatschappelijke betrokkenheid is ook een van de opgaven in de door de raad in oktober 2011 vastgestelde Sociale Structuurvisie. Deze geeft de (toekomst)visie op het gemeentelijke sociale domein. Inclusief een strategische doorkijk op het huidige en toekomstige voorzieningenpakket binnen de beleidspportefeuille Onderwijs, Welzijn en Sport. De gemeente geeft met die visie voor de langere termijn aan welke sociale kernkwaliteiten zij in de gemeente ziet, welke ontwikkelingen verwacht worden en welke beleidsrichtingen daarbij wenselijk zijn. De Sociale Structuurvisie levert de hoofdlijnen van het toekomstig sociaal beleid. De visie legt het verband met de ruimtelijke-economische ontwikkeling van de stad in termen van het bereik van maatschappelijke voorzieningen als volgt:

“Bij de realisatie van het maatschappelijk voorzieningenpakket houdt de gemeente rekening met de factor bereik, in integrale geografische en demografische zin. Er moet niet gestuurd worden op een spreidingsbeeld van voorzieningen dat mooi en gemeentebreed oogt, maar dat geëigend is in de gegeven situatie, dat past bij de te bereiken inwoners, wijken en buurten en is toegesneden op het bereiken van een efficiënt en effectief resultaat. Dat betekent dat er explicieter keuzes worden gemaakt over de positionering van voorzieningen in de stad”.

De uitwerking van het bereik van voorzieningen wordt in overleg met de sociale partners uitgewerkt en in bestemmingsplannen vastgelegd.

Doel 3: Goed wonen: van kwantiteit naar kwaliteit

In plaats van het streven om een vooraf ten doel gestelde bevolkingsomvang te bereiken worden de kansen benut om de huidige uitstroom van de (beroeps)bevolking een halt toe te roepen. Dit kan door in de woningbouwopgave in te zetten op het bieden van de juiste kwaliteit woningen (type, koop/huur, prijs) die aan de vraag tegemoet komt, in plaats van uit te gaan van een aanbodgerichte kwantiteit. De woningproductie wordt naar lokatie en termijn bepaald door marktomstandigheden en is afgestemd met de gemeenten in de regio Kop van Noord-Holland volgens de afspraken die gemaakt zijn in het Regionaal Actieprogramma Wonen.

Den Helder geeft ruimte aan de realisatie van enkele excellente woonmilieus, zoals aanbevolen door het team Deetman/Mans.

Aandachtsgebied: alles binnen het bestaand bebouwd gebied (BBG)

Toelichting:

De afnemende bevolking in de regio Kop van Noord-Holland maakt de doelstelling van de Strategische Visie om op termijn weer terug te keren op een niveau van 60.000 inwoners in Den Helder niet reëel. Deze doelstelling gaat immers uit van groei, terwijl, zonder interventies, alle seinen op afname staan; daling van beroepsbevolking, afname van de traditioneel in Den Helder gevestigde werkgelegenheid (Defensie, visserij, landbouw), daling van leerlingenaantallen, dalende vraag naar woningen. Door adequaat te anticiperen op deze ontwikkelingen worden echter nieuwe kansen geboden waarmee de uitstroom van de (beroeps) bevolking een halt wordt toegeroepen. Voor de toekomst zal een nieuwe en andersoortige beroepsbevolking gevraagd worden; op het gebied van mariene technologie, duurzame energie, zorg en toerisme. De kennissector die dit moet faciliteren moet specifieke, op deze arbeidsvraag gerichte werknemers opleiden. Zoals het erom gaat dat arbeidsvraag en –aanbod kwalitatief op elkaar moeten zijn afgestemd, zo zal ook het woningaanbod moeten passen bij de veranderende vraag. Mensen die in Den Helder (willen) wonen, moeten een huis kunnen vinden dat past bij hun omstandigheden en woonwensen. Dit betekent dat er bij herstructurering en nieuwbouw uitgegaan moet worden van bouwen naar behoefte, niet om zoveel mogelijk te kunnen bouwen, maar om de juiste kwaliteit woningen in de juiste omvang te kunnen bieden voor de doelgroepen die daarom vragen. Van belang hierbij is ook het ruimte bieden voor (collectief) particulier opdrachtgeverschap. Deze benadering vereist een andere manier van denken: van een op kwantiteit gerichte ontwikkeling naar een op kwaliteit gerichte ontwikkeling. Het vraagt om een bijstelling van de ambitie ten aanzien van bevolkingsgroei en om het bijstellen en (mogelijk) temporiseren van de woningbouwopgave, zoals dit in oktober 2011 met de regiogemeenten is afgesproken in het Regionaal Actieprogramma Wonen.

Den Helder geeft ruimte aan de realisatie van enkele excellente woonmilieus, zoals aanbevolen door het team Deetman/Mans. Daar waar zich hiervoor kansen in de markt voordoen, stimuleert en faciliteert Den Helder deze ontwikkeling.

Doel 4: Toerisme: uitvoering geven aan de Nota Toerisme&Recreatie

Den Helder stuurt de komende jaren op de uitvoering van de nota Toerisme&Recreatie; “Bestemming Den Helder”. De nota kent een uitvoeringsprogramma dat is afgestemd op het toeristische profiel dat Den Helder wenst uit te stralen. De gemeente heeft in de eerste plaats een faciliterende en coördinerende rol bij de uitvoering van toeristische projecten en programma's. Daarnaast neemt de gemeente het initiatief voor specifieke projecten als de herontwikkeling van de Stelling Den Helder, Willemsoord, en recreatieve routes. Waar mogelijk en wenselijk worden prestatieafspraken gemaakt tussen gemeente en uitvoerende partijen.

De gemeente zet in op een concentratie van toeristische functies langs de Zanddijk als onderdeel van een stapsgewijze gebiedsontwikkeling Julianadorp aan Zee en binnenduinrand. Hierbij gaat het om de kuststrook tussen Mariëndal en de Callantsogervaart.

Aandachtsgebieden: strand, duinen, binnenduinrand, dijk, beschermd stadsgezicht (Harssens, Willemsoord, Stelling Den Helder), Julianadorp aan Zee, Koegraspolder, Balgzand.

Toelichting:

Toerisme in Den Helder, met ruim 1 miljoen overnachtingen per jaar, heeft het in zich om tot een belangrijkere bedrijfstak uit te groeien. De kansen en mogelijkheden die het verblijfstoerisme biedt worden nog niet goed benut. Dat is ook af te lezen aan het relatief geringe aantal arbeidsplaatsen in deze bedrijfstak (340 arbeidsplaatsen in 2009, 1,4% van het totaal aan arbeidsplaatsen). De Nota Toerisme&Recreatie zet daarom in op professionalisering, verbreding en profilering van het toeristisch-recreatief product van Den Helder. Samenhang, beleving en kwaliteit staan daarbij centraal. De kansen voor toerisme in Den Helder liggen enerzijds in een historische stad aan zee met een spannend verleden en anderzijds in een badplaats in een natuurlijk, open landschap. Beide hebben een verschillende uitstraling en samen zenden zij de veelzijdigheid die de stad te bieden heeft uit en maken zij dat Den Helder zich kan onderscheiden van andere plaatsen aan de kust. Den Helder heeft dit vertaald in een drietal toeristische profielen die gelijktijdig tot uitvoering worden gebracht:

1. Spannend Den Helder: Den Helder als sportieve outdoor- en (cultuur)historische bestemming, de focus ligt bij het (cultuur)historisch erfgoed, outdooractiviteiten en sportieve evenementen;
2. Maritiem Den Helder: Den Helder als aantrekkelijke watersportstad, de focus ligt op het integreren van de aanlegplaatsen in het toeristisch-recreatief product van Stadshart en Willemsoord, het realiseren van voorzieningen en het aansluiten bij het toeristisch-recreatief netwerk;
3. Gezond Den Helder: Den Helder als natuurlijke en gezonde familiebadplaats, de focus ligt op kwaliteit van de toeristische voorzieningen en de omgeving en is vooral gericht op Julianadorp aan Zee.

Wat betreft het laatste punt geeft de Structuurvisie een nieuwe ruimtelijke invulling aan het toekomstig toeristische product in Julianadorp aan Zee: concentratie van toeristisch-recreatieve functies langs de Zanddijk. Met deze keuze wordt afgeweken van de Structuurvisie Julianadorp aan Zee waarin wordt ingezet op een toeristische ontwikkeling langs de Van Foreestweg. Concentratie langs de Zanddijk is vooral dan kansrijk wanneer dit onderdeel uitmaakt van een integrale gebiedsontwikkeling van Julianadorp aan zee en de binnenduinrand samen. De Provincie werkt samen met gemeenten aan het versterken van de identiteit van de kustplaatsen en de daarbij horende ruimtelijke inrichting van de binnenduinrand in Noord-Holland; het kustgebied van Den Helder maakt hiervan onderdeel uit. Voor concentratie van toeristische functies langs de Zanddijk wordt ook gekozen om daarmee het open karakter van en het vrije zicht op de Koegraspolder vanaf de Van Foreestweg te behouden.

Doel 5: Centrum: Willemsoord als verbinding tussen stad en haven en tussen stad en zee

Willemsoord vervult een cruciale rol als verbinding tussen stad en haven en tussen stad en zee. Kennisinstituten en hotel/short stay-accomodaties krijgen op en rond Willemsoord een plaats. Waar dit kan blijft de openbare ruimte beschikbaar om de directe loop- en fietsroutes tussen stad en haven veilig te stellen. Willemsoord zal zich ontwikkelen tot een volwaardig en levendig stadsdeel, waar wonen, werken en recreëren samenkomen. Behoud van de cultuurhistorische waarden is bepalend in de ontwikkeling van Willemsoord.

Aandachtsgebieden: stadshart, Willemsoord, dijk, Harssens, Nieuwe Diep

Toelichting:

De verbetering van het stadshart is van belang voor bewoners van stad en regio, de marine, de haven en bezoekers. Willemsoord vormt daarbij de schakel tussen stad en haven, in gebruik en betekenis maar ook letterlijk door nieuwe verbindingen en routes. In functionele zin is Willemsoord de locatie waar de relatie wordt gelegd tussen enerzijds de haven met haar nieuwe maritieme en mariene technologieën en anderzijds het stadshart waar gewoond, gewinkeld, gewerkt en gerecreëerd wordt. Willemsoord ontwikkelt zich tot een volwaardig en levendig stadsdeel, waar werken en recreëren samenkomen. Kennisinstituten en hotel/short-stay accommodaties krijgen hier de ruimte.

In fysiek-ruimtelijke zin moet er nadrukkelijk meer aandacht worden besteed aan de verbindingen tussen stad en haven en stad en zee, waarbij de haven vanuit de stad voelbaar, zichtbaar en bereikbaar wordt gehouden. Daar waar mogelijkheden zijn om de verbindingen te leggen, moeten deze worden benut en in ruimtelijke uitwerkingen worden geborgd. Ook een juiste situering en verdeling van stedelijke voorzieningen over het stadshart en Willemsoord is hierbij van groot belang, want dit bepaalt hoe de stedelijke ruimten en verbindingen worden gebruikt. Het stedenbouwkundig plan voor de ontwikkeling van Willemsoord tot levendig onderdeel van het stadshart, geeft hier invulling aan.

Doel 6: Infrastructuur: uitvoering geven aan de Visie Infrastructuur Den Helder 2025

Den Helder zorgt de komende jaren voor het oplossen van knelpunten in de hoofdinfrastructuur volgens de Visie Infrastructuur Den Helder 2025. Deze aanpak is in de eerste plaats gericht op de verbetering van de bereikbaarheid van de haven via een nieuwe ontsluitingsroute, van de havengebonden bedrijventerreinen, het stadshart en de TESO-haven. De samenwerking wordt gezocht met de wegbeherende partijen (provincie Noord-Holland, Rijkswaterstaat) en met het havenbedrijf. Daarnaast wordt ingezet op verbetering van de oost-west fietsrelaties.

Aandachtsgebieden: N9, N99, N250, stadshart, Nieuwe Diep, Nieuwe Haven, Nieuweweg/Lange Vliet

Toelichting:

Op 16 mei 2011 is de Visie Infrastructuur Den Helder 2025 door de gemeenteraad vastgesteld. Deze gaat uit van de ruimtelijke ontwikkelingen die in de structuurvisie Den Helder zijn aangegeven. Den Helder vervult een centrumpositie in de regio en functioneert als doorvoerhaven naar Texel. Dat vraagt om een goede regionale bereikbaarheid en vlotte verbindingen. De nota brengt de knelpunten in het huidige verkeersnetwerk van Den Helder in beeld: congestie bij het knooppunt N9-N99, verstopping van de stad door TESO-verkeer, onveiligheid en congestie in de verbinding tussen Julianadorp en Den Helder, en onvoldoende oost-west verbindingen in het langzaam verkeersnetwerk. De knelpunten hangen gedeeltelijk met elkaar samen, de nota geeft dan ook een samenhangende visie met samenhangende oplossingen voor de hoofdverkeersstructuur van Den Helder.

2.5. Overzicht aanscherping doelstellingen Strategische Visie 2020

De doelstellingen verwoord in de Strategische Visie 2020 blijven onverkort van kracht en zijn nog steeds actueel. Daarnaast zijn er in paragraaf 2.4 de volgende aanscherpingen geformuleerd:

- 1) Met absolute topprioriteit doorontwikkelen van de haven van Den Helder en de maritieme kennistechnologie.
Aandachtsgebieden: haven Het Nieuwe Diep, Nieuwe Marinehaven, bedrijventerrein Kooypunt, Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein (RHB), Den Helder Airport, Oude Rijkswerf Willemsoord.
- 2) Ter bevordering van maatschappelijke betrokkenheid wordt, binnen de kaders van de sociale structuurvisie, uitwerking gegeven aan de eigen maatschappelijke en culturele profilering van buurten en wijken. Het spreidingsbeeld van sociaal-maatschappelijke voorzieningen wordt op deze profilering toegesneden.
Aandachtsgebied: bestaande wijken en buurten.
- 3) De woningbouwopgave wordt in de eerste plaats afgestemd op de kwalitatieve behoefte en is vraaggericht. De woningproductie is gebaseerd op de afspraken die met de gemeenten in de regio Kop van Noord-Holland zijn gemaakt in het Regionale Actieprogramma Wonen. De gemeente Den Helder geeft prioriteit aan de kwaliteit van het wonen in het stadshart, en biedt mogelijkheden voor de realisatie van enkele excellente woonmilieus op, nabij of met uitzicht op water. Aandachtsgebied: alles binnen het bestaand bebouwd gebied (BBG).

- 4) Den Helder stuurt de komende jaren op de uitvoering van de nota Toerisme&Recreatie; “ Bestemming Den Helder”. De gemeente zet in op een concentratie van toeristische functies langs de Zanddijk als onderdeel van een stapsgewijze gebiedsontwikkeling Julianadorp aan Zee en binnenduinrand. Hierbij gaat het om de kuststrook tussen Mariëndal en de Callantsogervaart. Aandachtsgebieden: strand, duinen, binnenduinrand, dijk, beschermd stadsgezicht (Harssens, Willemsoord, Stelling Den Helder), Julianadorp aan Zee, Koegraspolder, Balgzand.
- 5) Willemsoord vervult een cruciale rol als verbinding tussen stad en haven en tussen stad en zee. Kennisinstituten en daarmee samenhangende short stay-accomodaties krijgen op en rond Willemsoord een plaats. Waar dit kan blijft de openbare ruimte beschikbaar om de directe loop- en fietsroutes tussen stad en haven veilig te stellen. Willemsoord zal zich ontwikkelen tot een volwaardig en levendig stadsdeel, waar wonen, werken en recreëren samenkomen. Behoud van de cultuurhistorische waarden is bepalend in de ontwikkeling van Willemsoord.
Aandachtsgebieden: stadshart, Willemsoord, dijk, Harssens, Nieuwediep.
- 6) Den Helder zorgt de komende jaren voor de aanpak van knelpunten in de hoofdinfrastructuur volgens de Visie Infrastructuur Den Helder 2025. Deze aanpak is in de eerste plaats gericht op de verbetering van de bereikbaarheid van de haven via een nieuwe ontsluitingsroute, van de havengebonden bedrijventerreinen, het stadshart en de TESO-haven. De samenwerking wordt gezocht met de wegbeherende partijen (provincie Noord-Holland, Rijkswaterstaat) en met het havenbedrijf.
Aandachtsgebieden: N9, N99, N250, stadshart, Nieuwediep, Nieuwe Haven, Nieuweweg/Lange Vliet.

3. Visie

3.1. Drie domeinen

De beschrijving van de visie op de ruimtelijke ontwikkeling van de stad is sterk ingegeven door de (aangescherpte en aangevulde) opgaven die in hoofdstuk 2 zijn verwoord. De beschrijving van de visie is niet opgezet volgens de traditionele lagenbenadering, maar er is gekozen voor een benadering die uitgaat van functionele netwerken. Een functioneel netwerk in de stad geeft de plekken in de stad aan die er tezamen voor moeten zorgen dat de economie van de stad goed kan functioneren, het woon- en leefklimaat voor inwoners op orde is, of de stad aantrekkelijk maakt voor bezoekers. Er worden in de structuurvisie drie domeinen onderscheiden, die elk een samenhangend functioneel geheel vormen:

1. het Bewonersdomein;
2. het Maritiem domein;
3. het Bezoekersdomein.

Het bewonersdomein gaat over de kwaliteit van de woon- en leefomgeving. Wanneer het maritiem domein en ook het bezoekersdomein op orde zijn, zorgt dat ervoor dat de economische potenties van de stad ten volle worden benut. De domeinen brengen de gelaagdheid en onderlinge samenhangen in de stedelijke structuur in kaart. Ze staan niet los van elkaar, maar overlappen elkaar in functionele en ruimtelijke zin en hebben elkaar nodig om van Den Helder een stad te maken met een duurzame gezonde economie waar het goed wonen en werken is. De domeinen worden door meerdere doelen bediend.

Doelen Strategische Visie 2020

	domeinen bewoners	maritiem	bezoekers
Duurzame economie		x	x
Maatschappelijke participatie	x		
Goed wonen	x		
Toerisme			x
Centrum; stadshart en Willemsoord	x	x	x
Infrastructuur	x	x	x

Per domein wordt kort aangegeven welke onderdelen van de stad voor het domein van belang zijn. Deze zijn op een kaart verbeeld. Na de visie op de domeinen worden de onderwerpen besproken die voor meerdere domeinen belangrijk zijn:

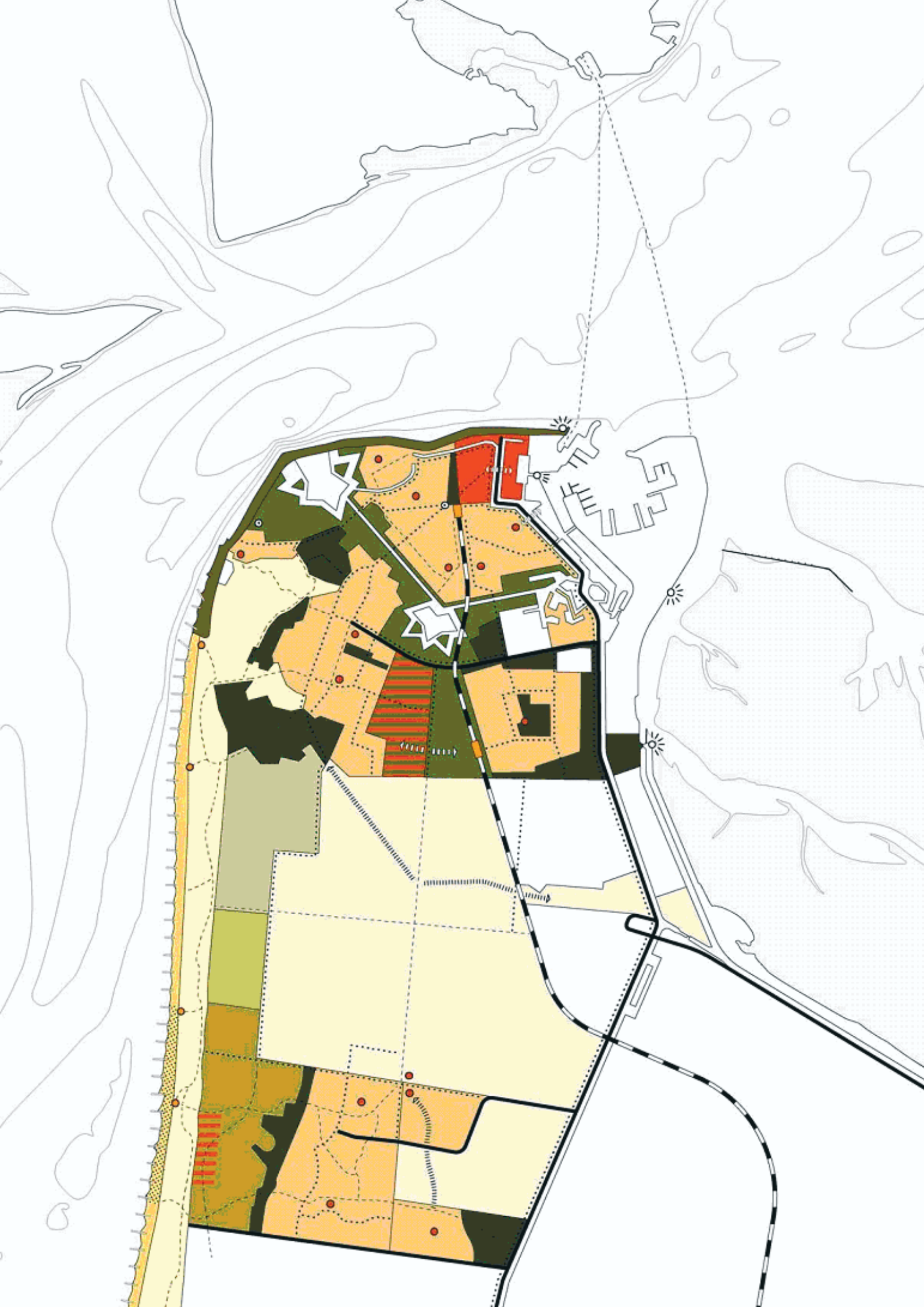
- Stadshart / Willemsoord
- Stelling Den Helder
- Regionale voorzieningencluster Dirksz. Admiraal / De Dogger
- Natuur en Landschap
- Infrastructuur

Voor ieder domein is een kaart opgenomen.

De drie kaarten over elkaar heen geven de structuurvisiekaart.

Bewonersdomein

	woongebied
	woongebied
	kern van de wijk
	Dirksz Admiraal/Dogger
	centrumgebied
	stadshart
	Willemsoord
	kustgebied
	strand
	strand ontwikkeling
	strandpaviljoen
	duinen
	extensieve recreatie binnenduinrand
	van extensief naar intensief
	intensieve recreatie binnenduinrand met natuurontwikkeling
	recreatieve voorzieningen badplaats Julianadorp
	agrarisch gebied (bollen)/open landschap
	stelling Den Helder
	zeedijk
	fort
	linie
	schootsveld
	infrastructuur
	hoofdwegen
	onderliggend netwerk
	spoorlijn
	station
	gewenste langzaamverkeerverbinding
	verbeteren relatie
	groen
	lanenstructuur
	singel
	park, begraafplaats, sportveld, groengebieden, golfterrein
	uitkijkpunt
	blikvanger

3.2 Bewonersdomein

Het bewonersdomein omvat alle gebieden in Den Helder die er samen voor moeten zorgen dat er sprake is van een goed woon- en leefklimaat. Prettig wonen gaat in de eerste plaats over de kwaliteit van het woningaanbod en van de directe woonomgeving. Een goed leefklimaat wordt vooral bepaald door het voorzieningenniveau en de omgevingskwaliteit. Specifiek voor alleen het bewonersdomein gaat het om:

- wonen en woonomgeving;
- voorzieningen.

Wonen en woonomgeving

De demografische ontwikkeling van Den Helder leidt tot een afnemende behoefte aan nieuwe woningen. Op basis van het Regionaal Woningmarktonderzoek Kop van Noord-Holland (bureau Companen, 9 januari 2009), de Nota Wonen Den Helder (6 september 2010), en afspraken in regionaal verband (RAP Kop van Noord-Holland, november 2011) gaat Den Helder uit van een lagere woningbouwopgave dan voorzien ten tijde van de Nota Wonen uit 2003. In het RAP Kop van Noord-Holland heeft Den Helder in regionaal verband afspraken gemaakt over de woningbouwprogrammering in kwantitatieve en kwalitatieve zin. Voor Den Helder is afgesproken dat de gemeente tot 2020 circa 800 woningen bouwt, (met een mogelijke uitloop tot 950 woningen wanneer blijkt dat Den Helder toekomt aan de realisatie van 800 woningen) en dat een deel van de gewenste woningproductie wordt gefaseerd tot na 2020. Deze fasering betreft de grootschaliger woningbouwlocaties in Julianadorp Oost en in de wijk Nieuw Den Helder.

Belangrijker dan het aantal te bouwen woningen is de kwaliteit van het woningaanbod. In een krimpende situatie moet deze gericht zijn op de vraag. De komende jaren zal er meer vraag zijn naar kleinere woningen door starters en door ouderen, waaronder zogenaemde nultredenwoningen, en minder vraag naar middeldure en duurdere gezinswoningen. Hier komt bij dat een deel van de woningvoorraad niet meer aan de eisen van deze tijd voldoet. Den Helder wil hier samen met de woningcorporaties op inspelen. Het betekent een belangrijke sloop-nieuwbouwopgave in de wijk Nieuw Den Helder, en een herstel- en nieuwbouwopgave in het stadshart. Om het imago van Den Helder als aantrekkelijke woonstad te verbeteren wordt ruimte geboden wanneer er zich kansen voordoen voor het realiseren van excellente woonmilieus, in de lijn van het advies van het team Deetman/Mans.

Bijzonder woonmilieu in Den Helder

In het licht van demografische ontwikkelingen is Den Helder een stad die de aandacht primair gaat richten op het verbeteren van de kwaliteit van het bestaand stedelijk gebied, boven het uitbreiden van de stad met nieuwe woongebieden. Dit betekent een inzet op stedelijke vernieuwing voor die delen van Den Helder die dit het hardst nodig hebben: het Stadshart en Willemsoord, en de wijk Nieuw Den Helder.

De stedelijke vernieuwing heeft een fysieke en een sociale kant. Fysiek zal het aanzicht en de kwaliteit van woningen en panden met name in het stadshart en Nieuw Den Helder moeten worden verbeterd, evenals de kwaliteit van de openbare ruimte. In samenwerking met betrokken partijen in de stad wordt uitvoering gegeven aan de sloop en nieuwbouw van verouderde woningen en winkelpanden, en het opvullen van lege gaten in het stadshart. In het kader van deze plannen wordt het opknappen en herinrichten van de openbare ruimte meegenomen. In Nieuw Den Helder wordt voor de Falgabuurten een gefaseerde herontwikkeling voorgestaan, gericht op een vermindering van hoogbouw, nieuwbouw passend bij de vraag (grondgebonden, levensloopbestendig), en een herverdeling van openbare en privéruimte. Het stimuleren van particuliere woningverbetering draagt in belangrijke mate bij aan het verbeteren van het woon- en leefmilieu. Op deze wijze wil Den Helder de komende jaren een belangrijke slag maken met de in deze gebieden benodigde fysieke verbeteringen.

Stedelijke vernieuwing heeft ook een sociaal gerichte aanpak nodig om tot kwalitatieve wijken te komen waar het prettig en veilig wonen is. Den Helder wil, met de Wet Maatschappelijke Ondersteuning als wettelijk kader en de Sociale Structuurvisie in de hand, bewoners stimuleren tot integratie, participatie, ondernemerschap en zelfredzaamheid. Te denken valt aan het bevorderen van vrijwilligerswerk door de gemeente, aan het klussen aan de eigen woning, ander gebruik van de openbare ruimte (bijvoorbeeld wijkuintjes), (tijdelijk) gebruik van leegstaande panden of braakliggende terreinen of kleinschalige bedrijvigheid. In feite gaat het hier ook om sociale stijging van bewoners. Het komt de kwaliteit van wijken ten goede als de voorzieningen en de netwerken er zijn om deze stijging voor zoveel mogelijk mensen mogelijk te maken.

Rijk en provincie stoppen vanaf 2014 met het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV). Het is daarom nodig om met betrokken partners (woningcorporaties, ontwikkelaars en beleggers, hogere overheid) naar andere vormen van samenwerking en financiering van de stedelijke vernieuwing te zoeken. Hierbij is het ook nodig om via periodieke monitoring (eens per 5 jaar in lijn met afspraken op regionaal niveau) met partijen gezamenlijk te bepalen waar de focus op de aanpak van buurten wordt gelegd.

Klimaatbeleid

In het Klimaatakkoord dat de gemeente met het Rijk heeft gesloten speelt een duurzame renovatie van de bestaande woningvoorraad en duurzaam bouwen een grote rol, met als doel om tot belangrijke energiebesparing en beperking van de CO₂-uitstoot te komen. De aanpak zal gericht zijn op na-isolatie van de bestaande woningvoorraad (vloer-, dak- en muurisolatie, HR++-glas), en op duurzame nieuwbouw en duurzame energietechnieken. Den Helder conformeert zich aan de landelijke doelstelling om in 2025 de uitstoot van CO₂ binnen de gemeentegrenzen met de helft te verminderen ten opzichte van 1990. Ook is het doel om in 2020 minimaal 20% van de totale energiebehoefte te vervullen met duurzame energiebronnen. De ambitie is om in 2030 voor 50% gebruik te maken van duurzame energie. Huishoudens moeten hier een belangrijk deel van voor hun rekening nemen. De woningcorporaties, verenigingen van huiseigenaren, en ondernemers in de bouw vormen hierbij belangrijke partners. Den Helder stelt vierjaarlijks een uitvoeringsprogramma op voor de uitvoering van haar klimaatbeleid.

Vorzieningen

Een goed woon- en leefklimaat wordt ook voor een belangrijk deel bepaald door beschikbare voorzieningen die zo goed mogelijk zijn afgestemd op de behoefte van verschillende bevolkings-groepen. Gelet op de gedifferentieerde samenstelling van de bevolking in Den Helder, en vanwege de centrumfunctie die Den Helder in de regio vervult, is een breed en toegankelijk voorzieningenpakket nodig op de terreinen van winkels, zorg, welzijn, onderwijs, jeugd, sport, kunst en cultuur. Dit voorzieningenpakket is gebaseerd op enerzijds een sociaal-maatschappelijke toekomstvisie, anderzijds op een ruimtelijke toekomstvisie. Uitgangspunt in de structuurvisie is dan ook dat de gewenste ontwikkelingen op sociaal terrein gefaciliteerd moeten worden door een bijpassende ruimtelijke ontwikkeling. Hiermee wordt bedoeld dat, afhankelijk van de karakteristieken van een wijk, de juiste welzijnsvoorzieningen op de juiste plek worden geboden. Zo zullen de aangeboden voorzieningen in een wijk met veel senioren verschillen van de voorzieningen in een gezinswijk.

De voorzieningen moeten voor alle inwoners goed bereikbaar zijn. De situering wordt bepaald door schaalgrootte en verzorgingsgebied van een voorziening. Basisscholen en welzijnsaccommodaties (zoals zorgbureau's, multifunctionele centra) zijn over de wijken en buurten verdeeld, maar het is niet per definitie zo dat deze in alle wijken (evenredig) vertegenwoordigd moeten zijn. Voorzieningen met een stedelijk of regionaal verzorgingsgebied zijn meestal op één plek te vinden (ziekenhuis, schouwburg, stadhuis, bibliotheek, middelbaar en hoger onderwijs), en soms ook in een concentratie van voorzieningen op deze schaal. In Den Helder zijn en blijven de stedelijke voorzieningen in de eerste plaats geconcentreerd in het Stadshart en op Willemsoord, met name op het gebied van winkel- en horeca-aanbod, kunst en cultuur. Zorg- en onderwijsfuncties en religieuze voorzieningen met een stedelijke of regionale oriëntatie krijgen de ruimte op de locatie Dirksz. Admiraal / De Dogger. Zij zullen worden ingepast in een aantrekkelijke en groene omgeving, zoals aangegeven in de vastgestelde stedenbouwkundige visie voor dit gebied. In het volgende wordt op de diverse voorzieningen ingegaan.

Onderwijs en multifunctionele voorzieningen

Kwalitatief onderwijs vraagt om hoogwaardige onderwijsgebouwen. Bovendien zullen onderwijsvoorzieningen zo dicht mogelijk bij de woonomgeving van zoveel mogelijk leerlingen moeten liggen. De huidige maatschappij eist dat zorg voor kinderen en de werksituatie van ouders goed op elkaar worden afgestemd. Het is wenselijk dat ouders kunnen participeren op de arbeidsmarkt en dat kinderen in iedere Helderse wijk kunnen deelnemen aan activiteiten naast school (dagarrangementen). De belangrijkste uitdaging is om te blijven voorzien in goed en toegankelijk onderwijs, ongeacht in welke kern of stadswijk zij wonen.

Ook belangrijk is dat kinderen na de middelbare schooltijd vervolgoopleidingen kunnen volgen in Den Helder. De bestaande ROC's voorzien in middelbare opleidingen, maar Den Helder zet, samen met ondernemers en kennisinstellingen, ook in op het aanbieden van hoger onderwijs in de maritieme en mariene sector.

Belangrijk is om veranderingen in de vraag en het onderwijsaanbod in de toekomst continu te blijven monitoren. Een landelijke trend is de zogenaamde Brede School, waarbij verschillende functies van onderwijs, opvang, sport, cultuur en educatie samengevoegd kunnen zijn. Den Helder ontwikkelt haar eigen visie op Brede School-ontwikkeling waarbij uitgegaan wordt van acht scholenclusters die, al of niet in één gebouw, samenwerken onder de noemer van Brede School.

Waar het sociaal-maatschappelijke voorzieningen (ook andere dan scholen) betreft, streeft Den Helder er naar deze in vier multifunctionele accommodaties (MFA's) onder te brengen. Er is ingezet op spreiding van de multifunctionele centra over vier wijken van Den Helder: Stad binnen de Linie, Nieuw Den Helder, De Schooten en Julianadorp. Inhoudelijk worden deze accommodaties geënt op de specifieke behoeften van de wijk.

Sportvoorzieningen

Den Helder zet in op behoud van de spreiding van sportparken over de stad. Dit zorgt voor een toegankelijk en lokaal aanbod van sportmogelijkheden.

Met het oog op de groei van individuele sportbeoefening zal Den Helder zich de komende jaren meer gaan richten op de ongeorganiseerde sportbeoefening. Daarin wordt de (groeiende) vraag naar sportmogelijkheden op openbare plekken in de gemeente meegenomen. Dit betreft voorzieningen die eerder niet of niet primair als voorzieningen -gerelateerd aan sport en bewegen- werden aangemerkt, zoals (fiets) paden, openbare sportparken, het Cruiff Court, de Stelling, en het strand- en duingebied.

Het ontwikkelen en uitbreiden van Den Helder als watersportgemeente is zowel vanuit het oogpunt van sport als vanuit toeristisch/recreatief oogpunt van belang. De ruimtelijke implicaties hiervan hebben betrekking op zee, haven en binnenwateren.

Kindvriendelijke stad

Den Helder stelt zich ten doel een Kindvriendelijke Stad te zijn (de 'Child Friendly City' komt voort uit het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, 1989). Kindvriendelijk beleid kent vier pijlers:

- kinderen en jongeren kunnen zelfstandig en veilig van de openbare ruimte gebruik maken.
- via veilige wandel- en fietsroutes of openbaar vervoer zijn scholen, buurthuizen, sportverenigingen en andere voorzieningen makkelijk te bereiken voor kinderen en jongeren.
- kinderen en jongeren voelen zich welkom en worden aangemoedigd om op diverse manieren deel te nemen aan de samenleving, zo nodig met ondersteuning.
- voorzieningen moeten tegemoet komen aan de belevingswereld van kinderen en jongeren.

Het speelbeleid is volop in beweging, net als de jeugd zelf. Speelbehoeften van kinderen en jongeren veranderen. Nieuwe ontwikkelingen die daarop inspelen zijn: het creëren van speelaanleidingen door de aanleg van 'speeloases', 'speellinten' en het thema 'natuurlijk spelen' (spelen in het groen). Om dit beleid uit te voeren geeft Den Helder bij haar ruimtelijke ontwikkeling invulling aan de uitgangspunten van de Kindvriendelijke Stad. Met name in de stedelijke vernieuwingsgebieden Stadshart en Nieuw Den Helder zal zich dit manifesteren.

Kunst en Cultuur

Voor kunst- en cultuurvoorzieningen kiest Den Helder niet voor een algemene beleidslijn van concentratie of spreiding. Dit is afhankelijk van de aard en het verzorgingsgebied van deze voorzieningen. Het culturele zwaartepunt betreffende stedelijke en regionale functies ligt in het stadshart en op Willemsoord: de Schouwburg, Marinemuseum, Reddingmuseum, Kunsthal en Kunst-uitleen, de bibliotheek. Maritieme cultuurhistorie vindt zijn plek op Willemsoord. Daarnaast vinden tal van culturele activiteiten en initiatieven veelal hun plaats in de stad binnen de linie, en wordt erop ingezet dat ook culturele voorzieningen voor jongeren, waaronder experimenteerruimten, hier hun plek kunnen vinden.

Voorzieningen met een lokale uitstraling en betekenis kunnen ook goed in de wijken floreren. Het Helders cultuurbeleid legt -naast de impliciete oriëntatie op het stadshart- ook prioriteit bij de ondersteuning van amateurkunst en diverse andere initiatieven (evenementen, de 1%-regeling e.a.) die culturele betrokkenheid en participatie in een meer gemeentebreed perspectief plaatsen. Ruimtelijke tendensen zijn hierin niet afleidbaar. Wel kennen de grotere culturele initiatieven en activiteiten een blijvende oriëntatie en concentratie op Stadshart/Willemsoord en -in ruimere zin- de stad Binnen de Linie. Duidelijk is ook dat terugkerende evenementen, de introductie van nieuwe culturele initiatieven en evenementen en de opname van kunst in ruimtelijke- en bouwprojecten, allen effect hebben op het gebruik en de indeling van de openbare ruimte. (Amateur)kunst en culturele activiteiten moeten zich zichtbaar manifesteren in de stad. Zij bepalen daarmee mede het imago en de beeldkwaliteit van de stad.

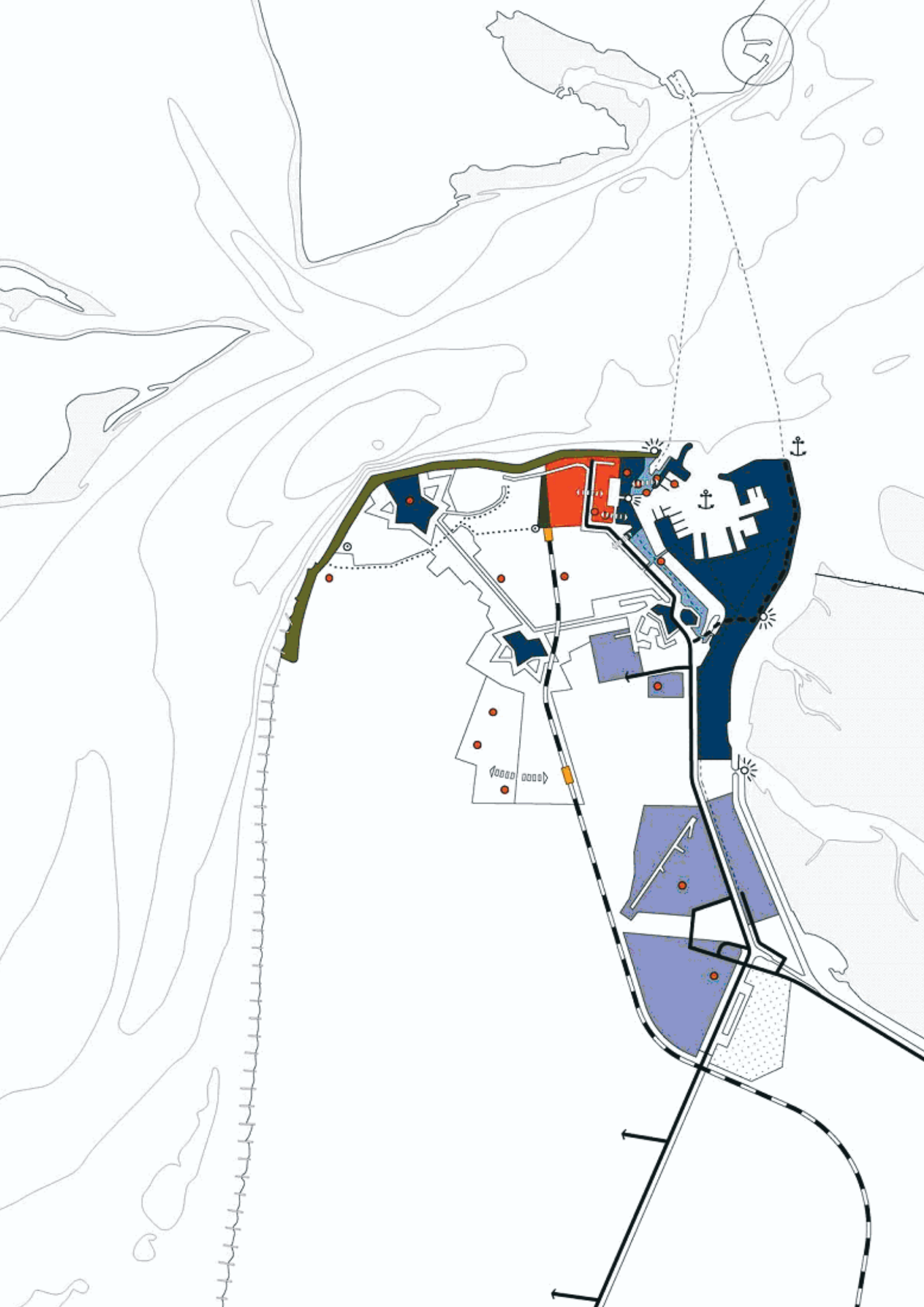
Verzorging

De vergrijzing van de samenleving vraagt om het anticiperen op de nodige voorzieningen voor verzorging en verpleging. Landelijk wordt meer en meer ingezet op het langer zelfstandig thuis blijven wonen van ouderen met een zorgbehoefte. Gemeenten geven hier uitvoering aan op basis van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) waarbij mensen geholpen worden in hun zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie. Echter om langer zelfstandig thuis te kunnen blijven wonen zijn voor dit doel meer geschikte woningen nodig. Het woonbeleid van Den Helder zet voor de komende jaren in op het realiseren van nieuwe, en het omvormen van bestaande woningen tot levensloopbestendige woningen en zogenoemde nultredenwoningen voor ouderen of mensen met een handicap. Hierbij is het beleid dat deze woningen zoveel mogelijk in de buurt van zorgcentra worden geconcentreerd, om daarmee het verlenen van zorg aan huis door zorgaanbieders te vergemakkelijken.

Maritiem domein

	havengebied
	haven
	marine
	bedrijventerrein
	ontwikkeling havengebied
	kennisnetwerk (bedrijven, onderzoek)
	regionaal havengebonden
	NIOZ haven Texel
centrumgebied	
	stadshart
	Willemsoord
stelling Den Helder	
	zeedijk
	fort
	linie
	schootsveld
infrastructuur	
	hoofdontsluiting
	onderliggend netwerk
	spoorlijn
	station
	vliegveld
	gewenste langzaamverkeerverbinding
	gewenste havenverbinding
	verbeteren relatie
groen	
	lanenstructuur
	singel
	park
	uitkijkpunt
	blikvanger

3.3. Maritiem domein

Het maritiem domein omvat alle gebieden die bijdragen aan het versterken van Den Helder als Noordzeehaven en die ruimte faciliteren voor de maritieme en mariene sector. Specifiek voor alleen het maritiem domein gaat het om:

- Gebiedsontwikkeling haven
- Kennisontwikkeling maritiem en marien
- Relatie haven-stad
- Regionaal havengebonden bedrijventerrein Anna Paulowna
- Bedrijventerreinen
- Luchthaven

Gebiedsontwikkeling haven

De haven van Den Helder heeft een unieke ligging ten opzichte van het Continentale Plat. De keuze voor de ontwikkeling van de haven in Den Helder om de offshore energy-sector te faciliteren betekent een grote uitdaging voor Den Helder. Dit vraagt bestuurlijke regie en daadkracht, maar vraagt ook inzet van het bedrijfsleven en de betrokken Defensie-organisaties zoals de Koninklijke Marine. De ontwikkeling van de haven komt tegemoet aan de duurzaamheidsambities van Rijk en Provincie, en voorziet tegelijkertijd in de gewenste verbreding van de economische basis in de Kop van Noord-Holland en voor Den Helder. Dit biedt tevens nieuwe kansen voor de vestiging van innovatieve bedrijven en onderwijsinstellingen in Den Helder.

Sinds 2010 wordt de gebiedsontwikkeling uitgewerkt met financiële haalbaarheidsanalyses en inpasbaar gemaakt in (landelijke) wet- en regelgeving. Een opgave die gerealiseerd wordt door intensieve samenwerking met publieke en private partners.

In grote lijn bestaat de gebiedsontwikkeling van de haven uit drie fasen:

- tot 2013: benutten van de inbreidingsmogelijkheden in de bestaande haven (onderzoekslocatie, uitbreiding kadeflengte) en verbetering van de verkeersdoorstroming op de bestaande routes naar de haven en TESO-veerhaven;
- tot 2020: medegebruik Defensierrein. Beoogd is om kaderuimte te creëren voor de offshoremarkt om op die manier een stevige positie te verwerven in deze sector. Daarnaast de ontwikkeling van een regionaal havengebonden bedrijventerrein als binnenhaven; een terrein voor toeleveranciers en pre-assemblage van onderdelen;
- na 2020: havenuitbreiding aan de noord-oostzijde in de Waddenzee. De verplaatsing van de TESO-veerhaven maakt hier in de planvorming onderdeel van uit.

Bovengenoemde ontwikkelingen moeten leiden tot het behoud en creëren van werkgelegenheid.

De verplaatsing van de TESO-veerhaven zorgt ervoor dat deze voor vakantiegangers naar en van Texel veel beter bereikbaar wordt en dat de huidige verkeersdruk op het Stadshart aanmerkelijk minder zal worden. Voor met name langzaam verkeer van Texel dat Den Helder bezoekt, wordt ingezet op een aangepaste veerverbinding tussen Texel en het stadshart van Den Helder, zodat de bereikbaarheid van de stad voor deze doelgroepen op niveau blijft.

In 2011 werd onderzocht welke effecten de havenontwikkeling en de daarmee gepaard gaande activiteiten hebben op het Natura 2000 gebied Waddenzee. Een aantal kennislacunes vraagt een nadere uitwerking, zodat de concrete mitigerende en compenserende maatregelen helder zijn. Eveneens is uitgewerkt hoe de havenuitbreiding biodiversiteitneutraal kan plaatsvinden en hoeveel natuurterrein gecompenseerd moet worden. Het totale natuurontwikkelingsplan wordt integraal in de regio uitgewerkt met andere natuurdoelstellingen. Deze natuurontwikkeling is van waarde voor zowel het bezoekers- als het bewonersdomein.

Vogelvluchtperspectief havenontwikkeling Den Helder

Kennisontwikkeling maritiem en marien

*Samenwerking bij kennisontwikkeling:
Den Helder, Texel, Petten, Hollands Kroon,
univer- siteiten en hogescholen van Delft,
Wageningen, Amsterdam en Leeuwarden*

*Deelnemers aan het MCN-cluster:
www.maritimecampus.nl*

*Diverse, ondernemers, onderzoeksinstituten
en onderwijsinstituten*

De Noordzee is van groot belang voor Den Helder. Op Europees niveau is besloten dat de Noordzee de plek wordt voor de duurzame energievoorziening van Europa. Het zal in eerste instantie vooral gaan om windenergie maar ook getijdenenergie, golfslagenergie en kweek van wieren voor biomassa-energie zullen een groei gaan doormaken. Daarnaast streeft de Europese commissie naar een integraal beheersbeleid voor de Noordzee. Dit biedt kansen voor Den Helder. De condities op zee zijn heel anders dan op land en dit vereist nieuwe kennis en technische innovaties, zowel op het gebied van constructie, ontmanteling, onderhoud, supply, milieu, veiligheid en preventie, en gezondheidszorg op afstand.

Den Helder en de regio hebben die kennis en ervaring in huis, met kennisinstituten als NIOZ, TNO, Imares, ECN en afdelingen van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden. Kennisinstituten, bedrijven en overheden werken op dit terrein samen in Maritime Campus Netherlands (MCN), dat zich richt op onderzoek, onderwijs en ondernemen. Het toegepaste onderzoek moet leiden tot nieuwe producten die in de markt gezet worden. Het onderwijs op MBO en HBO niveau is praktisch gericht. De kennissector kan voor Den Helder een internationale groeiemarkt zijn.

Het is belangrijk dat Den Helder kennisinstituten faciliteert en zo de cluster van MCN laat groeien en ook kennis over de Noordzee benut voor economische innovatie en ontwikkeling. Het past in de ambities van het Rijk die zijn neergelegd in de economische topsectoren van het ministerie van EL&I.

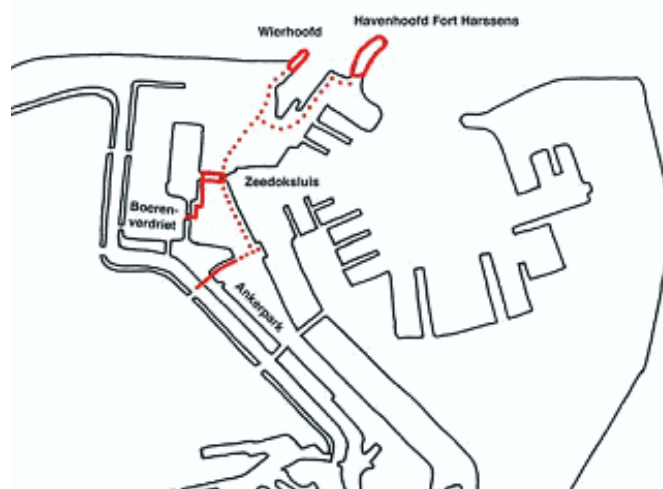
Den Helder zet er op in dat de kennisinstituten worden gevestigd in en rond de haven Den Helder (Willemsoord). Daarmee is de haven ook een kennishaven.

Den Helder heeft dus een gunstige uitgangspositie om een belangrijke positie te verwerven rond de ontwikkeling van duurzame energiewinning op de Noordzee. Om draagvlak en middelen te verkrijgen is het voor de toekomst van Den Helder belangrijk om op nationaal niveau het belang van de ontwikkelingen op de Noordzee, en de rol die Den Helder daarbij voor Nederland kan spelen vanuit de ervaring met offshore olie en gas, onder de aandacht te brengen. De eerste successen zijn daarin bereikt: in het kader van de Green Deal van het rijk is subsidie toegekend aan MCN voor de ontwikkeling van het Kenniscentrum Offshore Wind. Het kenniscentrum is onderdeel van de Energy Academy van de universiteit Groningen. Er wordt in samengewerkt met soortgelijke instituten in Noord Duitsland. Tezamen kan dit zich ontwikkelen tot een Europese excellente energieregio.

Zo blijft Den Helder er aan werken om de Noordzee als verzorgingsgebied van haar haven naar zich toe te trekken.

Relatie haven-stad

Voor het versterken van de relatie tussen Stadshart/Willemsoord en de haven bestaat de opgave eruit om Willemsoord te ontwikkelen tot volwaardig onderdeel van de stad, met culturele en recreatieve voorzieningen, kennisinstituten en shortstay-accomodaties. Zowel voor studenten als werknemers in de nieuwe kennissectoren worden verblijfsmogelijkheden op Willemsoord gerealiseerd. Ook bestaat de opgave eruit om de fysieke verbindingen tussen stadshart en haven via Willemsoord zoveel mogelijk in ruimtelijke plannen veilig te stellen. Locaties die deel zullen uitmaken van het openbaar domein zijn in ieder geval het havenhoofd van Harssens, Boerenverdriet, Ankerpark en Zeedoksluis.

De ontsluiting van Willemsoord naar de haven zal daarbij via de brug over de sluis van het Boerenverdriet ook plaatsvinden met een, ook voor auto's, openbaar toegankelijke weg over het terrein van de voormalige bewapeningswerkplaatsen, aansluitend op het Nieuwe Diep in de nabijheid van de kruising met het Ankerpark. Daar waar de veiligheidsnormen van de haven het toelaten worden openbare plekken toegankelijk gehouden voor bewoners en bezoekers van de stad om haven en zeegat te kunnen ervaren. Ook wordt de komende jaren aandacht besteed aan de belevingsmogelijkheid van het Waddengebied door het realiseren van één of meerdere uitzichtpunten.

Regionaal havengebonden bedrijventerrein Anna Paulowna

Het Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein (RHB) is, hoewel niet behorend tot het plangebied van de Structuurvisie Den Helder, van belang voor het maritiem domein. Om de faciliterende rol ten behoeve van de offshore energie (olie, gas en wind) te kunnen blijven vervullen in de toekomst, is er ruimtebehoefte aan een

nieuw watergebonden bedrijventerrein. Deze ruimtebehoefte komt deels voort uit een regionale uitplaatsings- en uitbreidingsvraag. Samen met Hollands Kroon en de provincie streeft Den Helder naar de

ontwikkeling van een Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein ten oosten van bedrijventerrein Kooypunt in de gemeente Hollands Kroon. Dit terrein wordt speciaal ontwikkeld voor de vestiging van economische activiteiten die zowel regionaal als havengebonden zijn. De ontwikkeling van het Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein is complementair aan de ontwikkeling van de haven van Den Helder en met deze combinatie kan Den Helder een faciliterende rol spelen in de offshore energie-markt (met name windenergie).

Ook de NIOZ-locatie op Texel is een belangrijk onderdeel van de havenontwikkeling.

Bedrijventerreinen

Gelet op de ambities van Den Helder is het van cruciaal belang om aantrekkelijke vestigingsvoorwaarden en mogelijkheden voor bedrijven te bieden. Het aanbod van bedrijventerreinen wordt regionaal afgestemd in de Kop van Noord-Holland, met het oog op het voorkomen van overaanbod en versterking van de profilering en kwaliteit van de afzonderlijke terreinen. Ook worden op regionaal niveau afspraken gemaakt over herstructurering. In dat kader zal Den Helder inzetten op bevordering van kwaliteit van bestaande en nieuwe bedrijfsterreinen.

De belangrijkste ontwikkelingen vinden plaats aan de zuidoostzijde van de stad. Hier wordt een groot, attractief vestigingsmilieu ontwikkeld, dat vooral aantrekkingskracht uitoefent op bedrijven die zich oriënteren op de maritieme en energiesector. Het gebied is multimodaal ontsloten: N9 en N99 met aansluiting op A7 en A9, binnenwater (Noord-Hollandskanaal) met aansluiting op zee en Den Helder Airport.

Behalve de ontwikkeling van het RHB en het luchthavengebied, zijn twee speerpunten te onderkennen:

- uitbreiding Kooypunt met ca. 23 hectare. Ondanks de economische crisis in de afgelopen jaren, is de gronduitgifte op Kooypunt op peil gebleven. De verwachting is dat de uitgifte ook in de komende jaren op peil zal blijven. Om deze reden zal een nieuwe uitbreidingslocatie in ontwikkeling worden genomen. Het profiel van het terrein blijft vergelijkbaar met het huidige: modern gemengd in diverse milieucategorieën. Het terrein wordt zowel toegankelijk voor maritieme, als niet-maritieme bedrijven, maar zal in het kader van de regionale profilering een overwegend maritieme uitstraling en marketing krijgen. Indien de uitbreidingslocatie tijdig wordt uitgegeven, zal een volgende fase aan de zuidzijde in ontwikkeling worden genomen;
- realisatie nieuw bedrijventerrein De Dogger van ca. 6 hectare, overwegend bedoeld voor lokale, kleine en middelgrote bedrijven. Nabij dit bedrijventerrein zal het ziekenhuis worden ontwikkeld, plus een locatie voor medisch georiënteerde bedrijvigheid.

Den Helder Airport

Den Helder Airport vormt een belangrijke bestaansvoorwaarde voor de offshore industrie en de groei van de haven in de toekomst. Daarnaast maakt het gebruik voor civiele doeleinden inmiddels een onlosmakelijk deel uit van de luchthaven. Met een werkgelegenheid van 700 a 800 mensen behoort de luchthaven inmiddels tot de belangrijkste werklocaties van de stad.

Al jaren werkt Den Helder samen met Defensie en Den Helder Airport bij de ontwikkeling van de luchthaven. Met Defensie is afgesproken

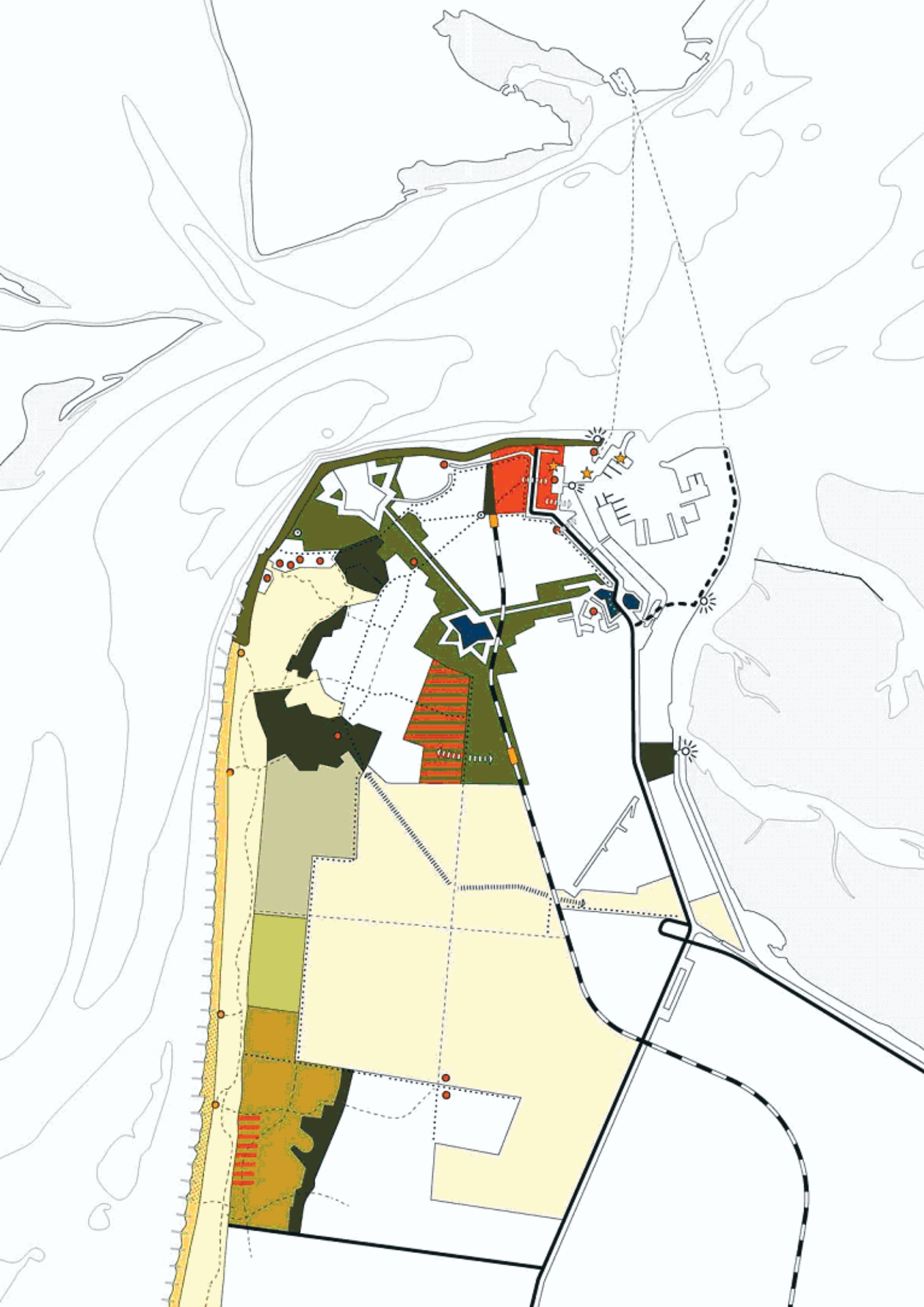

dat deze de luchthaven nog zeker tien jaar zal exploiteren en beheren, zodat de toekomst voor de middellange termijn is veiliggesteld. In de visie van de bij de luchthaven betrokken partners biedt Helder kansen op groei voor luchthavengerelateerde bedrijvigheid. Deze groei zal de gemeente, binnen de geldende veiligheids- en milieu-eisen zo goed mogelijk faciliteren. Op deze wijze kan de continuïteit ook voor de langere termijn worden versterkt. Om deze groei te kunnen (blijven) faciliteren heeft Den Helder ruimte nodig. Deze ruimte moet gevonden worden in een gebied vol complexe planologische belemmeringen en uiteenlopende belangen. Op de plankaart structuurvisie is het gebied tussen vliegveld en Kooypunt als agrarisch gebied/open landschap aangegeven. In dit gebied wordt aan Den Helder Airport de ruimte geboden om te groeien. Daar waar veiligheidscontouren het toelaten mag de luchthaven bouwen, waarbij het uitgangspunt is dat er een open zichtrelatie in stand blijft.

Bezoekersdomein

	centrumgebied
	stadshart
	Willemsoord
	woongebied
	Dirksz Admiraal/Dogger
	kustgebied
	strand
	strand ontwikkeling
	strandpaviljoen
	duinen
	extensieve recreatie binnenduinrand
	van extensief naar intensief
	intensieve recreatie binnenduinrand met natuurontwikkeling
	recreatieve voorzieningen badplaats Julianadorp
	agrarisch gebied (bollen)/open landschap
	stelling Den Helder
	zeedijk
	fort
	linie
	schootsveld
	infrastructuur
	hoofdwegen
	onderliggend netwerk
	spoorlijn
	station
	vliegveld
	gewenste langzaamverkeerverbinding
	gewenste havenverbinding
	verbeteren relatie
	groen
	lanenstructuur
	singel
	park, begraafplaats, sportveld, groengebieden, golfterrein
	overige
	uitkijkpunt
	blikvanger
	evenementen, manifestaties
	jachthaven

3.4. Bezoekersdomein

Het bezoekersdomein omvat de zee, het strand, de Zeedijk, de Stelling, het Stadshart en Willemsoord. Voor dit domein zijn specifiek de volgende ontwikkelingen van belang:

- Julianadorp aan zee en binnenduinrand;
- Den Helder Watersportstad;
- Waddengebied;
- rondjes Den Helder.

Julianadorp aan zee en binnenduinrand

De verblijfskwaliteit in de badplaats Julianadorp moet worden verbeterd. Om dit te bewerkstelligen zet Den Helder in op de kwaliteitsverbetering van vakantieparken, concentratie van toeristisch-recreatieve voorzieningen langs de Zanddijk in Julianadorp aan Zee en de landschappelijke ontwikkeling van de binnenduinrand. Hiermee wordt afgeweken van de in de structuurvisie Julianadorp gemaakte keuze voor een toeristische centrumfunctie langs de Van Foreestweg in combinatie met het verleggen van de strandslag De Zandloper.

Bij het uitbreiden van de toeristisch-recreatieve voorzieningen wordt gestreefd naar een onderscheidend aanbod dat de eigen identiteit van Julianadorp aan Zee als kustplaats versterkt.

Voor de binnenduinrand wordt voor de komende jaren een zonering in toerisme en recreatie enerzijds en natuur landschap anderzijds nagestreefd. In het noordelijk deel boven de Middenvliet ligt de nadruk op de ontwikkeling van natuur- en landschap met uitsluitend extensieve, routegebonden recreatie. Het deel ten zuiden van de Middenvliet tot aan de Van Foreestweg is een overgangszone waarin natuur en extensieve recreatie (inclusief verblijfsaccomodaties) in gelijke mate worden ontwikkeld. Het gebied Julianadorp West (grofweg tussen de Van Foreestweg en de Callantsogervaart) kenmerkt zich door een concentratie van toeristisch-recreatieve voorzieningen in een beschutte en beboste binnenduinrand.

Deze visie sluit aan bij de zonering van de strandslagen en het strand, waarbij de drie zuidelijke strandslagen bij Julianadorp aan Zee de meest intensieve strandslagen zijn voor toeristen uit binnen- en buitenland. De andere strandslagen zijn met name gericht op de natuurliefhebber (Falga) en de bewoners van Den Helder (Huisduinen, Donkere Duinen, Duinoord).

Het blijft de ambitie van Den Helder om de fiets- en kanoroute tussen het bebouwd gebied van Den Helder en Julianadorp door te trekken naar het zuiden. De gemeente blijft in overleg met de gemeente Zijpe over het doortrekken van de route naar Groote Keeten en de aansluiting bij de gemeentegrens.

Om nader invulling te geven aan de ontwikkeling van de badplaats Julianadorp aan zee en de binnenduinrand zal de komende jaren gewerkt worden aan de gebiedsontwikkeling Julianadorp aan zee/ binnenduinrand. Deze gebiedsontwikkeling sluit aan bij en vloeit voort uit het uitvoeringsprogramma voor de binnenduinrand dat in opdracht van de provincie door de ILG Gebiedscommissie Kop van Noord-Holland is opgesteld. Door recente veranderingen in het rijksbeleid voor natuurontwikkeling zullen overheidsbijdragen snel worden afgebouwd en zal de ontwikkeling van de binnenduinrand in toenemende mate door de regio zelf, op eigen kracht, moeten worden opgepakt. In het kader van de provinciale aanpak Kust op Kracht, die naast veiligheid gericht is op de ruimtelijke kwaliteitsverbetering van de totale Noord-Hollandse kust, zijn er mogelijkheden aanwezig om ontwikkelingen te stimuleren.

Toeristische profielen voor Den Helder:
Gezond, spannend en maritiem

Den Helder Watersportstad

Den Helder gaat zich de komende jaren sterker profileren als watersportstad met een Noordzeehaven aan een binnenwaternetwerk. Den Helder heeft een strategische ligging: het Waddengebied, de Noordzee, het Noord-Hollands kanaal en het waterrijke achterland zijn allemaal bereikbaar vanuit Den Helder.

Den Helder streeft naar een aantrekkelijke en complete (voorzieningen) omgeving voor watersporters en chartervaart/gasten om aan te leggen. De focus ligt de komende jaren op het integreren van de aanlegplaatsen in het toeristisch-recreatief product van Stadshart en Willemsoord, het realiseren van voorzieningen en de aansluiting op het toeristisch-recreatieve waternetwerk. Eén van de eerste belangrijke stappen die hierin is genomen is de ontwikkeling van de jachthaven op Willemsoord in 2008. Het is zaak om dit de komende jaren verder uit te bouwen en Den Helder als prominente Watersportstad op de kaart te zetten.

Waddengebied

Den Helder is aan drie zijden omgeven door water: de Noordzee, de Waddenzee en het Noord-Hollands kanaal. Tot nu toe heeft de focus op het gebied van toerisme en recreatie vooral gelegen op de ligging aan de Noordzee en op het Noordzeestrand. De ligging aan de Waddenzee met haar prachtige natuur is echter een belangrijke kernkwaliteit. Onlangs is de Waddenzee aangewezen als UNESCO Werelderfgoed en het Balgzand heeft ook de status van archeologisch monument. Daarnaast is de Waddenzee aangewezen als Europees Natura 2000 gebied.

Met inachtneming van de kwetsbare natuurwaarden gaat Den Helder de komende jaren meer werk maken van de promotie van deze unieke ligging aan de Waddenzee en zal een aantal uitzichtpunten op het Wad worden gerealiseerd. Bezoekers van het stadshart en Willemsoord krijgen ter hoogte van de haven een mogelijkheid om het Waddengebied te ervaren, terwijl natuurliefhebbers bij bezoekerscentrum 't Kuitje kunnen genieten van de vogels en andere natuurwaarden op het Balgzand.

In het kader van de havenontwikkeling onderzoekt Den Helder welke effecten er zijn van deze ontwikkeling op het Natura 2000 gebied de Waddenzee en welke mitigerende en compenserende maatregelen er genomen kunnen worden. Daarbovenop onderzoekt Den Helder of de havenontwikkeling biodiversiteitneutraal danwel biodiversiteitverhogend kan worden uitgevoerd door extra natuurontwikkeling bovenop de mitigerende/compenserende maatregelen. Daarbij kan onder andere worden gedacht aan de realisatie van kweldergebieden, hoogwatervluchtplaatsen voor vogels, een zoet-zout overgang en geschikte oppervlakken voor aangroei mosselbanken.

V.O.F. 't Oost op bedrijventerrein Oostoever heeft voor de komende jaren minder ruimte nodig. De vrijvallende ruimte wordt benut voor natuurontwikkeling ter plaatse van het huidige baggerdepot.

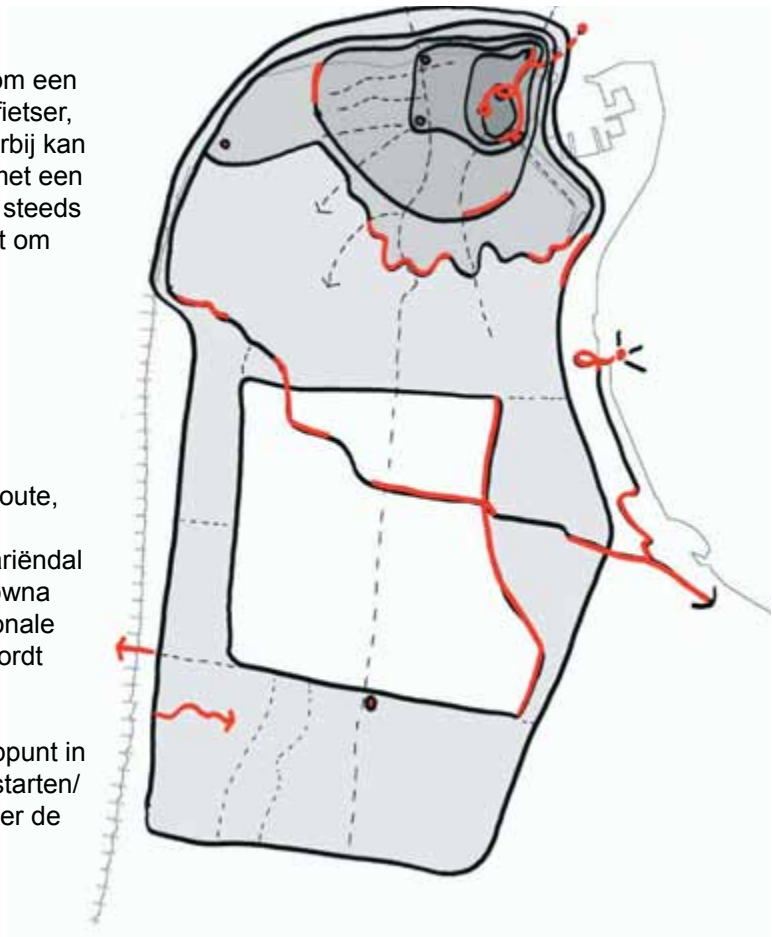

Rondjes Den Helder

Om alle facetten van Den Helder te kunnen bezoeken en beleven bestaat de behoefte om een aantal recreatieve rondjes voor wandelaar, fietser, kanoër en vaarrecreant te ontwikkelen. Daarbij kan in het hart van Den Helder worden gestart met een klein ommetje waaromheen naar buiten toe steeds grotere rondjes worden ontwikkeld. Het gaat om de rondjes:

- Willemsoord;
- Stadshart/haven;
- Binnen de Linie;
- Stelling Den Helder;
- Waddenkust.

Door het ontwikkelen van een Waddenkustroute, een recreatieve fietsroute die start bij het bezoekerscentrum De Helderse Vallei in Mariëndal en onderlangs het Balgzand via Anna Paulowna eindigt op Wieringen, wordt tevens het regionale netwerk van recreatieroutes verbeterd en wordt invulling gegeven aan de nog ontbrekende oost-west fietsverbindingen in de regio. Het bezoekerscentrum vormt het recreatieknooppunt in het regionale routenetwerk waar de routes starten/eindigen, waar informatie wordt verstrekt over de natuur- en recreatiegebieden en van waar aan milieueducatieve activiteiten kan worden deelgenomen.

3.5. Belangrijk voor meer dan één domein

Stadshart en Willemsoord

Het stadshart is één van de meest gezichtsbepalende delen van de stad. Een goed functionerend stadshart is ook in economisch opzicht van groot belang. Niet alleen vanwege de bestedingen en werkgelegenheid in dit stadsdeel, maar ook vanwege de attractiviteit van Den Helder als vestigingsplaats voor bewoners en bedrijven. De kwaliteit van het stadshart is nu onvoldoende. De leegstand is onacceptabel hoog. In het Uitwerkingsplan Stadshart is de concentratie van het winkelgebied daarom als doelstelling opgenomen. De kwaliteit van het kernwinkelgebied wordt verder ontwikkeld door op twee strategische locaties nieuwe ontwikkelingen te concentreren: de zogenoemde halters op de kop van de Beatrixstraat en op en nabij de huidige schouwburglocatie. De halter op de kop van de Beatrixstraat versterkt tevens de relatie met Willemsoord. Toevoeging van woningbouw en andere functies, alsmede het verbeteren van de openbare ruimte maken het centrum aantrekkelijker voor bewoners, bezoekers en ondernemers. Deze opgave vraagt om een integrale benadering, waarin alle partners – gemeente, Zeestad, retailers, ontwikkelaars, eigenaren - samen werken aan het realiseren van de ambities.

Plankaart Uitwerkingsplan Stadshart 2007

Sfeerimpressie herinrichting
Beatrixstraat

Willemsoord

De plannen voor de herontwikkeling van de Oude Rijkswerf Willemsoord tot onderdeel van de stad met onder andere culturele en nautische functies dient het bewoners-, het bezoekers- en het maritiem domein. De vestiging van de nieuwe schouwburg op Willemsoord werkt al catalysator voor de vestiging van nieuwe functies op het terrein. Op Willemsoord zullen shortstay-faciliteiten voor onderzoekers en studenten een plek krijgen. De ambities voor Willemsoord zijn in het stedenbouwkundig plan voor Willemsoord verwoord. De komende jaren wil Den Helder het Stadshart en Willemsoord prominenter inzetten als de trekkers voor bezoekers waar een gedifferentieerd aanbod van winkels, horeca, cultuur, manifestaties en verblijfskwaliteit te vinden is. Een goede bereikbaarheid, zowel per auto als met het openbaar vervoer, is daarbij essentieel.

De Stelling Den Helder

De Stelling Den Helder kan meer dan nu een belangrijke bijdrage leveren aan de identiteit van Den Helder. Vele buurten grenzen aan de Stelling Den Helder, maar bewoners lijken niet sterk betrokken bij dit gebied. Wanneer de Stelling Den Helder meer gebruiksmogelijkheden biedt voor bewoners van de aanliggende buurten, wordt de betrokkenheid vergroot en leidt dit er toe dat bewoners tot nieuwe initiatieven en activiteiten komen in de openbare ruimte en de forten van de Stelling. Daarbij valt te denken aan tal van gebruiksmogelijkheden en te organiseren buurtactiviteiten in de forten of de openbare ruimte van de Stelling. Daarnaast kan de Stelling Den Helder onderdeel uitmaken van recreatieve rondjes in en om de stad, binnen en buiten de Linie. Hiervoor is het van belang dat nieuwe routes over de Stelling de verbinding leggen met Fort Westoever, zodat de Stelling als één gebied wordt ervaren en gebruikt.

Kaart structuurvisie De Stelling op Herhaling 2003

De Stelling Den Helder is een kenmerkend onderdeel van de militaire geschiedenis van de stad. Binnen het maritieme domein kunnen met name de forten en bunkers symbool staan voor de vernieuwing van de stad door ruimte te bieden aan nieuwe ideeën en initiatieven en waar een creatieve en maritieme economie tot wasdom kan komen. Maritieme bedrijvigheid hoort van oudsher thuis in de wateren rondom De Stelling (haven, Noord-Hollands Kanaal en Spoorweghaven) en nabij de forten (Harssens, Willemsoord en Oostoever). Voor het onderwijs kan het een inspirerende plek zijn om te leren, te onderzoeken en te ontwikkelen. Voor bedrijven en instellingen kan de Stelling Den Helder een plek zijn om elkaar in een andere context te ontmoeten, inspiratie op te doen, activiteiten te ontplooiën of tot bezinning te komen. Hierbij kan gedacht worden aan congresfuncties met overnachten, onderzoekslocaties en kennisoverdracht van maritieme historie of andere eigentijdse functies.

De Stelling Den Helder wordt meer ingezet als boeiend historisch militair complex waar veel te beleven valt voor toerist en recreant. Daarbij kan worden gedacht aan een fort als museum, een fort als speeltuin, een rondje Stelling met kano of fluisterbootjes, of een rondje Stelling voor de wandelaar. Ook kunnen voormalige schootsvelden worden ingezet voor de zomerprogrammering waarbij diverse toeristische evenementen of activiteiten hun plek krijgen

Kunstproject De Nollen; onderdeel van de schootsvelden van de Stelling Den Helder

In december 2010 hebben de Stichting Stelling Den Helder, de gemeente Den Helder en Zeestad het project 'Stelling Den Helder, Poort naar de Wadden' opgesteld en voor subsidie aangemeld bij de Subsidieregeling Wet op het Waddenfonds. Er is subsidie verkregen voor herstel van het cultureel erfgoed voor een vaststaand aantal projecten met een looptijd tot medio juli 2015. Co-financiering wordt geleverd door de Stichting Vakwerk en de Provincie Noord-Holland, de gemeente Den Helder heeft een garantstelling afgegeven. De Waddenfondsaanvraag 2010 van deze drie partijen kijkt verder naar de toekomst en stelt als ambitie voor 2022:

In 2022 is de Stelling Den Helder in haar oude luister hersteld en is deze ingepast in de ruimtelijke structuur van de gemeente Den Helder. Den Helder is weer herkenbaar als vestingstad waar de Stelling als geheel en de diverse forten in het bijzonder op een ecologisch en economisch verantwoorde wijze als cultureel erfgoed worden beheerd en geëxploiteerd.

De aanpak van De Stelling is opgedeeld in drie fasen. De eerste jaren ligt het accent op het fysieke behoud en herstel van de onderdelen van De Stelling. Voor Fort Westoever zijn al plannen in een vergevorderd stadium. In de jaren daarna wordt gekeken naar nieuwe bestemmingen en exploitatiemogelijkheden, naar de ontsluiting en naar de landschappelijke inbedding.

De forten West- en Oostoever worden weer met de rest van de Stelling verbonden door het terugbrengen van de liniestructuur tussen de Schootenweg en Fort Westoever. Er wordt een verband gelegd met het stadscentrum en Willemsoord omdat deze gebieden tezamen onderdeel zijn van de oorspronkelijke verdedigingswerken van de stad en samen ook onderdeel zijn van het Beschermd Stadsgezicht van Den Helder.

Regionale voorzieningencluster Dirksz. Admiraal / De Dogger

De lokatie Dirksz. Admiraal/De Dogger is een voorbeeld van een weinig geordende concentratie van sociaal maatschappelijke voorzieningen en bedrijvigheid met een bovenlokale betekenis. Op deze wijze is een regionaal voorzieningencluster ontstaan met scholen, kerken, brandweer en politie, het stadhuis, een tennispark, de rijksinrichting Doggershoek en voor de toekomst een nieuw ziekenhuis. Scholen trekken scholieren uit de stad, Julianadorp en van verder. De voorzieningen die hier gevestigd zijn hebben zowel betekenis voor de eigen inwoners als voor bezoekers binnen en buiten de regio Kop van Noord-Holland.

Het gebied is echter niet als regionaal voorzieningencluster herkenbaar en mist profiel, zowel in een trefzekere programmering als in de uitstraling. Daarbij is het ruimtegebruik niet efficiënt, zijn er grote open ruimten die nog niet goed benut zijn, en kan de interne ontsluiting van het gebied worden verbeterd. Juist vanwege de regionale betekenis is het belangrijk dat het gebied goed bereikbaar is, ook met de trein vanuit station Den Helder Zuid. Het moet daarom een betere oriëntatie en verbinding krijgen met het station. De sociale veiligheid op en rond station Den Helder Zuid, en ook de langzaam verkeersroute onder het station door naar De Schooten, moet worden verbeterd. Op het stadsbrede niveau wil Den Helder meer gerichte afwegingen maken over de situering van bovenlokale voorzieningen, zodanig dat dit de wenselijke profilering van het gebied Dirksz. Admiraal ten goede komt. Den Helder zet de komende jaren in op het verder doorontwikkelen van het gebied tot een herkenbaar centrum van regionale sociaal-maatschappelijke voorzieningen, waarbij het nieuwe ziekenhuis als motor kan functioneren. Dit gebeurt op basis van de in 2011 vastgestelde stedenbouwkundige visie Dirksz. Admiraal / De Dogger.

Architectuur met ambitie op Dirksz. Admiraal

Landschap en natuur

Den Helder wordt gekenmerkt door een rijkdom aan natuurgebieden in en om de stad. Dit vormt een belangrijke kwaliteit voor de leefbaarheid van de stad en omgeving. Bovendien vormt het open landschap van de Koegraspolder een grote kwaliteit voor het bezoekersdomein. De openheid en relatieve leegte van het gebied bieden rust, ruimte en weidsheid. Deze kwaliteit wil Den Helder ook op de langere termijn waarborgen. De identiteit van rust, ruimte en schone lucht van het buitengebied mag niet worden verstoord door functies die visuele hinder, stank of geluidhinder met zich meebrengen. Aan het beleid van de provincie Noord-Holland om een permanente voorziening voor motorcross te vestigen in Den Helder, wordt alleen meegewerkt wanneer er rond deze voorziening ruim afdoende geluidsreducerende maatregelen worden getroffen, en wanneer deze niet op een locatie wordt gesitueerd die volop in het zicht van het open landschap ligt.

Naast de Koegraspolder is de kuststrook bepalend voor de kwaliteit van het landschap. Het duingebied behoort tot het Natura 2000 gebied. De gemeente stimuleert een verdere ontwikkeling van de binnenduinzoom waarin natuur en extensieve recreatie verder tot ontwikkeling zullen komen. Het recreatieknooppunt De Helderse Vallei is een belangrijke schakel voor het bezoekersdomein omdat dit de plek is waar veel bezoekers starten met hun activiteiten en in het bezoekerscentrum kennis kunnen maken met de rijkdom van natuur en landschap in en rond Den Helder.

Jaarlijks trekken de bloeiende bollen in het voorjaar de aandacht van vele toeristen en recreanten.

Voor het landelijk gebied is echter sprake van een aantal maatschappelijk trends die vragen om nieuwe visievorming. Verbreding van agrarische activiteiten is een ontwikkeling die binnen duidelijke randvoorwaarden gefaciliteerd kan worden. De bestaande minicampings bij agrarische bedrijven zijn hiervan een voorbeeld. Er is reeds jaren een verschuiving aan de gang van agrarische bedrijfsvoering met nevenactiviteiten naar een volledige overgang naar activiteiten op het gebied van recreatie en toerisme ((mini)camping, trekkershutten en overige overnachtingsvormen) en zorg (zorgboerderijen).

Water speelt een belangrijke rol in Den Helder. Met het Waterplan 'Waterbreed' zorgt de gemeente voor een veilig, ecologisch gezond watersysteem met een hoge belevingswaarde. Door de verbetering van de waterkwaliteit wordt water ook meer benut voor toeristisch en recreatief gebruik. Door de hele stad worden kanoroutes aangelegd. Ten westen van Juliandorp wordt de huidige fiets-/kanoroute doorgetrokken naar de Callantsogervaart. Den Helder blijft in overleg met de gemeente Zijpe over het doortrekken van de route naar Groote Keeten en de aansluiting bij de gemeentegrens.

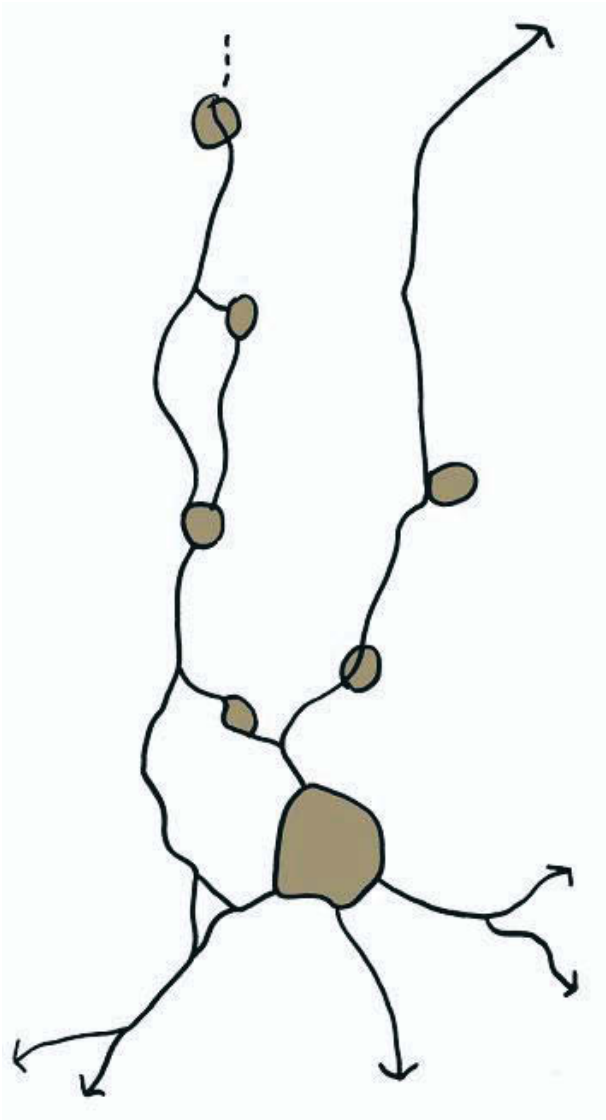
In de binnenduinrand worden er stromende duinrellen aangelegd met kwelwater vanuit de duinen, die goed passen bij een natuurlijke inrichting van de binnenduinrandzone.

Het groenbeleid van de gemeente richt zich op een open zichtrelatie tussen Noordzeekust en Waddenkust, om deze beide beter voelbaar te maken. Dit uit zich met name in de open zichtrelatie in het gebied tussen de luchthaven en bedrijventerrein Kooypunt. Gewenste ontwikkelingen vanuit het belang van de luchthaven zijn in dit gebied mogelijk, maar zullen ruimte moeten laten voor het behoud van een open zichtrelatie in een nader uit te werken vorm.

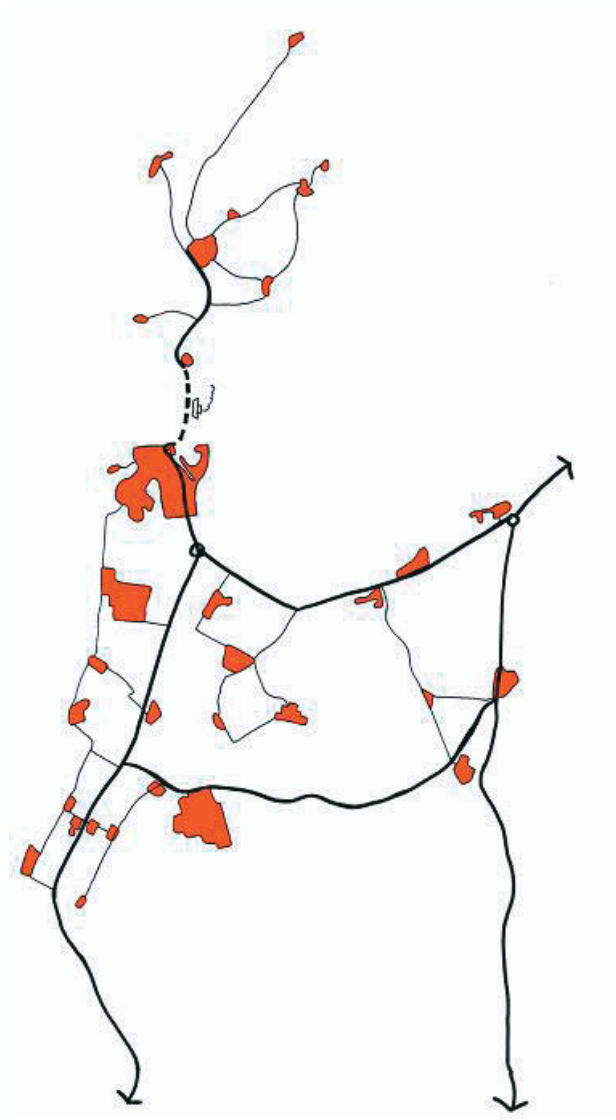
In de agrarische sector is de trend schaalvergroting. Deze brengt met zich mee dat er een groter bouwblok en grotere bedrijfsruimten, zoals bijvoorbeeld bollenschuren, noodzakelijk zijn. De provincie Noord-Holland maakt deze ontwikkeling mogelijk in haar Structuurvisie Noord-Holland 2040 en in de Regeling Ruimte voor Ruimte. Den Helder heeft ruimere kavels mogelijk gemaakt in het bestemmingsplan Landelijk Gebied.

Gelet op deze schaalvergroting wil Den Helder samen met betrokken partijen komen tot een nieuwe visie op het functioneel gebruik en de aanblik van het open gebied van de Koegraspolder voor de langere termijn.

Op de schaal van Noord-Holland ligt Den Helder perifeer

Op de schaal van de Kop van Noord-Holland is Den Helder een centrumgemeente

Infrastructuur

Op basis van de eisen die gesteld worden vanuit het bewonersdomein, het maritieme domein en het bezoekersdomein zijn er drie belangen geformuleerd voor de verkeersinfrastructuur:

- positie centrumgemeente versterken;
- economische speerpunten faciliteren;
- bijdragen aan een goed woon-, werk- en leefmilieu.

Positie centrumgemeente versterken

In de Strategische Visie heeft Den Helder prioriteit gelegd bij het terugwinnen en versterken van de positie als centrumgemeente van de Kop van Noord-Holland. Het gaat hier in het bijzonder om een centrumpositie op het gebied van sociale en culturele voorzieningen, onderwijs, zorg en detailhandel. Vanuit infrastructureel oogpunt ligt Den Helder niet aan de rand van de regio Kop van Noord-Holland, maar in het centrum. De geambieerde centrumpositie vereist makkelijk te overbruggen afstanden voor de doelgroepen van deze voorzieningen, in het bijzonder de bewoners van de Kop van Noord-Holland, met inbegrip van Texel.

Dit betekent dat de infrastructuur moet zorgen voor vlotte verbindingen naar voorzieningen vanuit de omliggende regio, per auto en openbaar vervoer, zonder al teveel belemmeringen en met voldoende parkeergelegenheid nabij de voorzieningen. Bijzondere aandachtspunten vragen de ontsluiting van de nieuwe gebiedsontwikkelingen, in het bijzonder het stadscentrum, Willemsoord en Dirksz. Admiraal (waaronder het nieuwe ziekenhuis).

Economische speerpunten faciliteren

Zoals in de Gebiedsagenda Noordwest-Nederland is aangegeven, is goede bereikbaarheid een belangrijke randvoorwaarde voor het versterken van de economische potenties, vooral als de regio kennisintensieve bedrijven en onderwijsinstellingen wil vasthouden en verwerven. De inzet dient dan ook gericht te zijn op het ontwikkelen van een robuust mobiliteitssysteem, dat tevens bijdraagt aan verbetering van veiligheid en leefbaarheid.

Het verbeteren van de bereikbaarheid is concreet gericht op:

- het verkorten van de reistijden over weg, water en spoor op regionaal en provinciaal niveau. Dit vergroot de aantrekkelijkheid als vestigingsregio voor bedrijven en werkenden. Van belang is om wegverbindingen sneller te maken (zoals de recent gerealiseerde ongelijkvloerse kruisingen op de N9) en snel en aantrekkelijk openbaar vervoer richting de Randstad;
- het bieden van vlotte en betrouwbare verbindingen van en naar de haven ten behoeve van de offshore-sector, met het oog op de toelevering van goederen naar de schepen aan de kades, dus zonder lastig te voorspellen vertragingen. Hierbij is in te spelen op nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, in het bijzonder de ontwikkeling van het Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein (RHB), Kooypunt fase 3 en de mogelijke nieuwe Noordoosthaven, waar de offshoresector en de TESO-aanlanding plaats moeten gaan vinden;
- het bieden van attractieve routes en stadsentrees voor auto en fiets voor het toeristisch-recreatieve verkeer, met name met bestemming de kust, het centrum/Willemsoord en de TESO-veerdienst naar Texel.

Om de regionale bereikbaarheid van de stad te verbeteren blijft Den Helder in het overleg met provincie en rijk aandacht vragen voor verbetering van de verbindingen.

Bijdragen aan goed woon-, werk- en leefmilieu

Voor de lange termijn is een attractief woon-, werk- en leefmilieu cruciaal voor het behouden en aantrekken van bewoners, bezoekers en werkenden. Daarom investeert de stad in de kwaliteit van de woningvoorraad, een levendig en veilig stadshart en goede voorzieningen. De infrastructuur draagt bij aan de kwaliteit van het leefmilieu, waarbij de opgave is:

- alle wijken, deelcentra en werklocaties goed en veilig bereikbaar per auto, fiets en openbaar vervoer;
- geen beperkingen in leefbaarheid door overmatig autoverkeer nabij verblijfs- en andere waardevolle locaties.

Concrete maatregel is het realiseren van de Verlengde Breewijd (inclusief complementaire maatregelen op de Langevliet/Nieuwe Weg) om de verkeershinder in het centrum van Julianadorp te verminderen en te zorgen voor een betere verkeersdoorstroming.

Plankaart Structuurvisie Den Helder 2025

legenda

havengebied

- haven
- marine
- bedrijventerrein
- ontwikkeling havengebied

woongebied

- woongebied
- kern van de wijk
- Dirksz Admiraal/Dogger

centrumgebied

- stadshart
- Willemsoord

kustgebied

- strand
- strand ontwikkeling
- strandpaviljoen
- duinen
- extensieve recreatie binnenduinrand
- van extensief naar intensief
- intensieve recreatie binnenduinrand met natuurontwikkeling
- recreatieve voorzieningen badplaats Julianadorp
- agrarisch gebied (bollen)/open landschap

stelling Den Helder

- zeedijk
- fort
- linie
- schootsveld

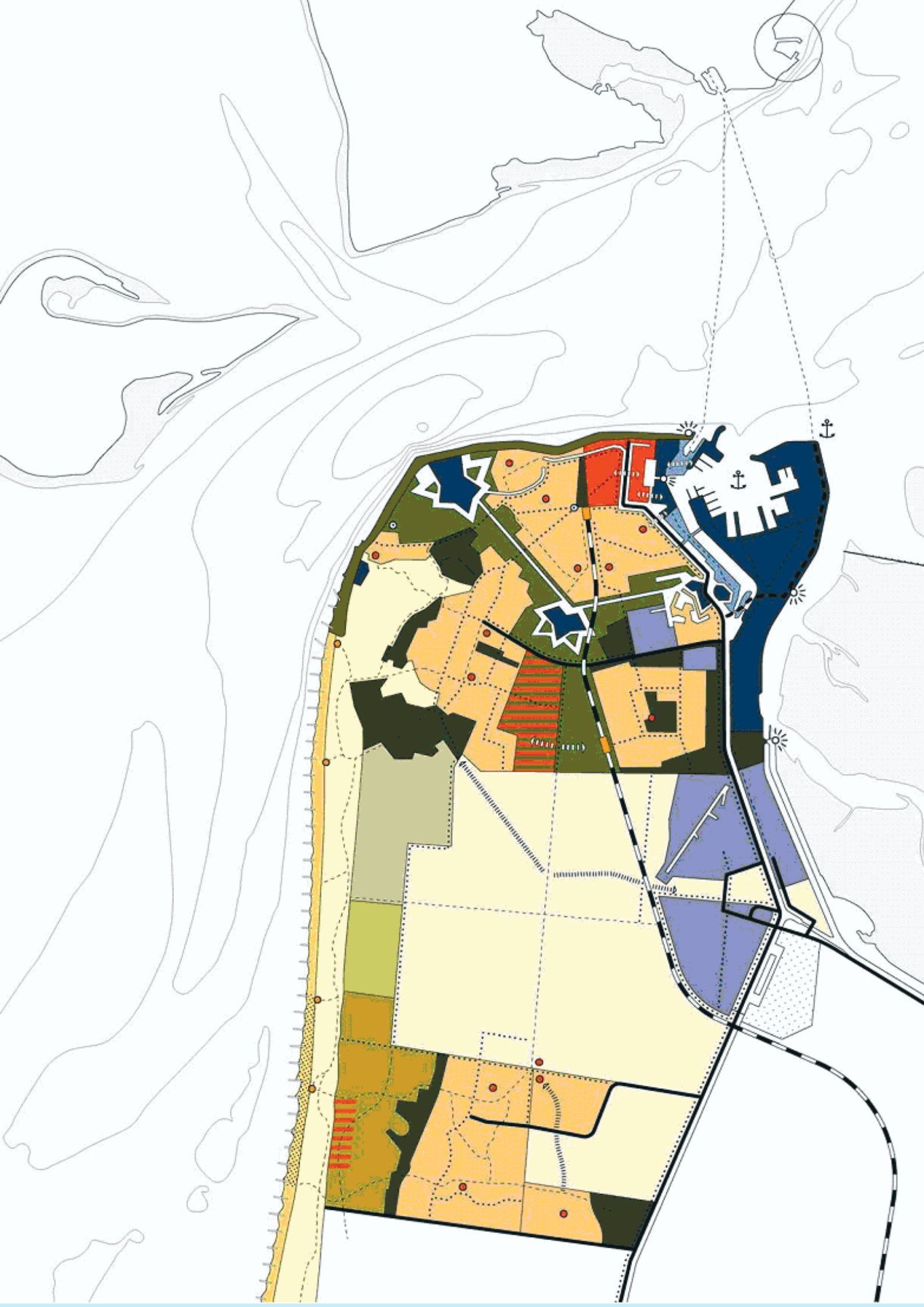
infrastructuur

- hoofdstructuur
- onderliggend netwerk
- spoorlijn
- station
- vliegveld
- gewenste langzaamverkeerverbinding
- gewenste havenverbinding
- verbeteren relatie

groen

- lanenstructuur
- singel
- park, begraafplaats, sportveld, groengebieden, golfterrein
- uitkijkpunt
- blikvanger

4. Uitvoering

De Wet ruimtelijke ordening (Wro) stelt dat een gemeente verplicht is om in de structuurvisie aan te geven hoe zij de gewenste ontwikkelingen wil uitvoeren en financieren. Deze structuurvisie is geldig voor de periode tot 2025. Den Helder stelt aparte uitvoeringsparagrafen op, die tenminste vier-jaarlijks wordt geactualiseerd. De uitvoeringsparagraaf behandelt op project- en programmaniveau onder meer het 'wat, wanneer, door wie', de economische haalbaarheid en de financiering, en de rol die de gemeente speelt. Deze uitvoeringsparagrafen behoren bij de vastgestelde structuurvisie. De eerste uitvoeringsparagraaf is in 2012 vastgesteld.

Den Helder geeft, op basis van de thans geldende Strategische Visie, prioriteit aan de gebiedsontwikkelingen Stadshart/Willemsoord en de Haven. In de uitvoeringsparagrafen worden prioriteiten nader ingevuld.

In dit hoofdstuk zijn de lopende en nieuwe activiteiten samengebracht die voortkomen uit de in hoofdstuk 3 geformuleerde visie. Op hoofdlijnen is aangegeven op welke termijn deze activiteiten spelen, en bij welke uitvoerende partij het primaat ligt. Opname van de projecten in de lijst wil niet zeggen dat er nu voldoende middelen voor zijn vrijgemaakt. Financieringsmogelijkheden worden nader bepaald in de periodieke uitvoeringparagrafen. Tot slot wordt onder paragraaf 4.4 stilgestaan bij de mogelijkheden die de Wet Ruimtelijke Ordening biedt om bovenwijkse en bovenplanse kosten te verhalen, en om bijdragen voor ruimtelijke ontwikkelingen te verkrijgen.

4.1. Activiteiten

Onderstaande tabel geeft de lopende en nieuw uit te voeren activiteiten die uit de structuurvisie voortkomen:

Activiteit	Primaat uitvoering	Periode	Kader, samenhang
LOPEND			
Gebiedsontwikkeling Haven, verplaatsing TESO-veerhaven	Gemeente havenbedrijf	Tot 2020 1 ^e Vanaf 2020 2 ^e fase	Prioritair gebied Strategische Visie, advies Deetman
Realisatie Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein (RHB) ²			Gerelateerd aan gebiedsontwikkeling Haven
Uitbreiding Luchthaven	Den Helder Airport	2012 - 2025	Gerelateerd aan gebiedsontwikkeling Haven
Gebiedsontwikkeling Stadshart/ Willemsoord	Gemeente/ Zeestad	2012 - 2025	Prioritair gebied Strategische Visie, advies Deetman.
Herstructurering Nieuw Den Helder	Gemeente/WSDH	2012 - 2025	Gerelateerd aan demografische ontwikkelingen
Uitbreiding Dirksz. Admiraal/ De Dogger/ nieuw ziekenhuis	Gemini / Gemeente	2012 - 2025	Ontwikkelingen zorg in Noord-Holland Noord
Uitbreiding bedrijventerrein Kooypunt	gemeente	2012 e.v.	Gedeeltelijk havengerelateerde ontwikkeling
Poort naar de Wadden; behoud en herstel forten en liniewal Stelling Den Helder	Zeestad / gemeente / Stichting Stelling	2012 - 2015	Eerste fase van meerjarenaanpak Eerste fase van herontwikkeling Stelling Den Helder (zie bij NIEUW)

² buiten gemeentegrenzen Den Helder. Gemeente Anna Paulowna is bevoegd gezag.

Uitvoeren Visie Infrastructuur Den Helder 2025	Gemeente	2012 -2025	Randvoorwaardelijk voor prioritaire gebieden Haven en Stadshart
NIEUW			
Herontwikkeling Geminiterrein Meerjarenaanpak herontwikkeling Stelling Den Helder	Gemeente Zeestad/ Stichting Stelling	2012 e.v. 2015 - 2025	
Uitvoeren Regionale Woonvisie Kop van Noord-Holland	2012 e.v.		Regionaal Actieprogramma Wonen (RAP) Kop van Noord- Holland Regionaal Actieprogramma Wonen (RAP) Kop van Noord- Holland
Periodieke monitoring opgave stedelijke vernieuwing en nieuwe samenwerkingsvormen tussen partijen	2012 e.v.		Nota Wonen Nota Duurzaamheid/ Nota Wonen
Stimulering particuliere woningverbetering	Gemeente	2012 e.v.	Advies team Deetman
Realisatie van excellente woonmilieus	Gemeente/ marktpartijen	2012 e.v.	
Gebiedsontwikkeling Binnenduinrand/ Julianadorp aan zee (incl. fiets- kanoroute)	Marktpartijen	2012 e.v.	Kustversterking, identiteit badplaatsen
Onderzoek toekomstvisie Koegraspolder	Gemeente	2012 e.v.	

4.2. Rollen gemeente

De gemeente Den Helder neemt vanuit verschillende rollen deel aan ruimtelijke ontwikkelingsplannen. Dit zal per project en per fase van planontwikkeling verschillend zijn. Onderscheid is te maken in de volgende rollen:

1. **Uitvoerder:** de ontwikkeling en uitvoering in eigen hand nemen.
Bijvoorbeeld: het beheer en onderhoud van de openbare ruimte, de ontwikkeling van het bezoekerscentrum in Mariëndal, het Stadshart.
2. **Procesleider:** kaders stellen waarbinnen nieuwe ontwikkelingen kunnen plaatsvinden, zorg dagen voor afstemming tussen lokale en regionale partners en met de omliggende gemeenten in de Kop van Noord-Holland. De verantwoordelijkheid voor het in gang zetten en tot uitvoering brengen van de ontwikkeling ligt bij de initiatiefnemer.
Bijvoorbeeld: Julianadorp West, uitvoering Structuurvisie Julianadorp.
3. **Faciliteren:** informatie verzamelen en visieontwikkeling ten behoeve van beleidsvorming en voor het opstellen van bestemmingsplannen, vergunningverlening, informatieloket
Bijvoorbeeld: bestemmingsplanwijziging, het servicepunt Ondernemen, de gemeentelijk bedrijfscontactfunctionaris, de evenementenvergunning.
4. **Aanjagen/stimuleren:** de juiste voorwaarden scheppen om de ontwikkelingen mogelijk te maken.
Bijvoorbeeld: subsidieverlening, lobby op provinciaal en (inter)nationaal niveau zoals bij de ontwikkeling van de haven.

4.3. Regionale samenwerking

Meer en meer wordt duidelijk dat gemeenten meer slagkracht krijgen wanneer zij in de regio met elkaar samenwerken. Op het gebied van economische ontwikkeling, huisvesting, voorzieningenniveau en bereikbaarheid. Gemeenten vullen elkaar aan met elkaars sterke punten, in plaats van onderling te concurreren. Een voorbeeld van deze samenwerking is het gezamenlijk vaststellen van de woningbouwopgave voor de regio Kop van Noord-Holland tot 2020. Daarnaast wordt samengewerkt aan de ontwikkeling van 5 kansrijke economische clusters voor Noord-Holland Noord, onder regie van de provincie profileren. Den Helder neemt volop deel aan deze samenwerking, zowel op het niveau van de Kop van Noord-Holland als op het niveau van Noord-Holland Noord. Dat dit tot successen leidt blijkt uit de aanwijzing door het rijk van Noord-Holland Noord tot zesde Greenport van Nederland.

4.4. Financiering en kostenverhaal

De gemeente heeft een aantal mogelijkheden om de projecten waarmee uitvoering wordt gegeven aan de structuurvisie te financieren. Hieronder volgt een opsomming hiervan. In de periodieke uitvoeringsparagrafen zal per project nader op deze mogelijkheden in worden gegaan.

Opbrengsten van grondverkoop

Wanneer de gemeente eigenaar is van de grond waarop een project plaatsvindt, dan kunnen door middel van grondverkoop de kosten van het project worden terugverdiend. Voorwaarde hiervoor is dat de verkoopprijs van de grond (na wijziging van de bestemming en ontwikkeling van het plangebied) hoger is dan de verwervingsprijs of boekwaarde (met rente). Dit is vaak het geval wanneer sprake is van uitbreidingsplannen, maar minder vaak wanneer het project herontwikkeling van bestaand vastgoed of herstructurering betreft.

Wanneer de gemeente niet de eigenaar is van de grond waarop een project plaatsvindt, dan zal de gemeente haar kosten proberen te verhalen op de grondeigenaar en / of eisen opleggen ten aanzien van de kwaliteit van de ontwikkeling en inrichting van het gebied. Hiervoor zijn twee sporen mogelijk, het privaatrechtelijke spoor en het publiekrechtelijke spoor. Het privaatrechtelijke spoor betreft het sluiten van een exploitatieovereenkomst waarin het kostenverhaal en de inrichtingseisen worden vastgelegd. Dit spoor heeft de voorkeur. Wanneer dit echter niet lukt, dan zal de gemeente het kostenverhaal en de inrichtingseisen via een exploitatieplan vaststellen. Dit vormt het publiekrechtelijke spoor. Op deze manier zorgt de gemeente ervoor dat de opbrengsten die een grondeigenaar realiseert door planontwikkeling op zijn grond voor een deel worden ingezet om kosten van infrastructuur en inrichting van het openbaar gebied te financieren.

Onderlinge verbanden tussen projecten

Wettelijk zijn er drie methoden bepaald om opbrengsten uit het ene project aan te wijzen als dekking voor kosten in een ander project:

A. Bovenwijkse voorzieningen:

Dit zijn investeringen in het openbaar gebied die niet binnen het plangebied van één ruimtelijk project of meer ruimtelijke projecten vallen, maar waarvan deze wel profijt hebben, zoals bijvoorbeeld verbetering van hoofdinfrastructuur, rotondes, doorgaande fietsroutes, groenprojecten etc. Voor deze voorzieningen kan een bijdrage gevraagd worden aan de projecten die profijt hebben van de voorziening.

De gemeente heeft in haar nota Grond- en Vastgoedbeleid reeds vastgelegd van deze mogelijkheid gebruik te maken door het vormen van het Fonds Bovenwijkse Voorzieningen. Nadere uitwerking zal volgen in de uitvoeringsparagraaf van de structuurvisie en de nog op te stellen nota Bovenwijkse Voorzieningen.

Deze nota geeft een meer gedetailleerde omschrijving van de bovenwijkse voorzieningen, de kosten, en de toedeling van kosten aan private partijen op grond van profijt, proportionaliteit en toerekenbaarheid.

B. Bovenplanse verevening:

Dit betreft het inzetten van financiële overschotten uit het ene project ter dekking van tekorten op andere locaties. Den Helder kent op dit moment geen projecten met grote winstmogelijkheden, waardoor dit middel vooralsnog niet wordt benut.

C. Financiële bijdrage aan ruimtelijke ontwikkelingen:

De gemeente mag bij het sluiten van een exploitatieovereenkomst een bijdrage vragen voor ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van natuur, recreatie, waterberging en infrastructuur.

In de uitvoeringsparagrafen bij de structuurvisie zullen de ruimtelijke ontwikkelingen die voor een bijdrage in aanmerking komen worden aangemerkt.

Dekking uit eigen middelen, subsidies en co-financiering

Voor sommige projecten zal de gemeente eigen middelen inzetten, dan wel een beroep doen op bijdragen van andere overheden en/of instanties. In de uitvoeringsparagrafen wordt dit per project in beeld gebracht.

Bijlage 1: Raadsbesluit 17 september 2012

	Raadsbesluit
Raadsvergadering d.d.	: 17 september 2012
Besluit nummer	: RB12.0106
Onderwerp	: Vaststelling Structuurvisie Den Helder 2025 en planMER Structuurvisie Den Helder 2025

De raad van de gemeente Den Helder;

gelezen het raadsvoorstel nummer RVO12.0159 van het college van burgemeester en wethouders van Den Helder van 24 april 2012;

kennis genomen hebbende van de voorbereidende commissievergadering Stadsontwikkeling en -beheer op 10 september 2012;

besluit:

de Structuurvisie Den Helder 2025 en de planMER Structuurvisie Den Helder 2025 vast te stellen, met in achtneming van de volgende wijziging:

toe te voegen op bladzijde 41 in paragraaf Relatie haven-stad na de zin 'Locaties die...en Zeedoksluis, de zin:

*"De ontsluiting van Willemsoord naar de haven zal daarbij via de brug over de sluis van het Boerenverdriet ook plaatsvinden met een, ook voor auto's, openbaar toegankelijke weg over het terrein van de voormalige bewapeningswerkplaatsen aansluitend op het Nieuwe Diep in de nabijheid van de kruising met het Ankerpark."*¹

Aldus besloten in de raadsvergadering van 17 september 2012.

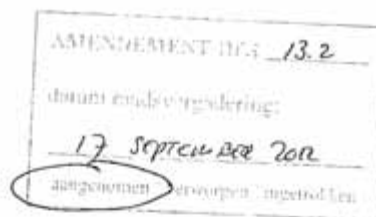
wnd. voorzitter
mw. T. Biersteker-Giljou

griffier
mr. drs. M. Huisman

¹ Amendement 13.2. van de fractie van de PvdA.

Raadsbesluit Pagina 1 van 1

Amendement

De gemeenteraad van Den Helder, in vergadering bijeen op maandag 17 september 2012;

gelezen het raadsvoorstel nummer RVO12.0159 met betrekking tot het vaststellen van de Structuurvisie Den Helder 2025 en de planMER Structuurvisie Den Helder 2025;

besluit:

de structuurvisie Den Helder 2025 en de planMER structuurvisie Den Helder 2025 vast te stellen, met in achtneming van de volgende wijziging:

Toe te voegen op bladzijde 41 in paragraaf Relatie haven-stad na de zin 'Locaties die...en Zeedoksluis, de zin:

"De ontsluiting van Willemsoord naar de haven zal daarbij via de brug over de sluis van het Boerenverdriet ook plaatsvinden met een, ook voor auto's, openbaar toegankelijke weg over het terrein van de voormalige Bewapeningswerkplaatsen aansluitend op het Nieuwe Diep in de nabijheid van de kruising met het Ankerpark."

Namens de fractie van de PvdA,

Trees van der Paard

Andries Pruiksma

Toelichting:

Voor het versterken van de relatie tussen Stadshart/Willemsoord en de haven is het van groot belang om Willemsoord te ontwikkelen tot volwaardig onderdeel van de stad. Het is daarom noodzakelijk uitvoering te geven aan een fysieke verbindingen tussen het Stadshart en de haven via Willemsoord. Deze ontsluiting zal de locaties havenhoofd van Harssens, Boerenverdriet, Ankerpark en Zeedoksluis die genoemd zijn in de Structuurvisie 2025 en deel zullen uitmaken van het openbaar domein completeren.

Literatuur

Bronnen analysefase (t/m oktober 2009):

Gemeente Den Helder:

titel	datum	werkveld	status	soort	door	voor
Gewoon samen doen! concept coalitieprogramma 2006-2010	12-04-06	bestuurlijke nota		bestuursvisie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Strategische visie	01-05-07	bestuurlijke nota	definitief	visie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Bestuursopdracht Structuurvisie Den Helder	21-09-07	bestuurlijke nota		bestuursopdracht	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Plan van aanpak "Op eigen kracht naar resultaat"	06-11-07	bestuurlijke nota	definitief	Plan van aanpak	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Helders uitvoeringsprogramma - tbv uitvoering van strategische visie 2020	12-11-08	bestuurlijke nota		uitvoeringsprogramma	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Voorontwerp Structuurplan	01-06-04	stadshart	voorontwerp	structuurplan	Quadrat	Zeestad
Tot Sail 2008 en verder - Ondernemingsplan van Willensoord BV	19-04-06	stadshart	concept	ondernemingsplan		
Uitwerkingsplan Stadshart Den Helder	01-04-08	stadshart	concept	structuurplan	west B	Zeestad
Bestemmingsplan Stadshart Centrum 2009	20-05-08	stadshart	voorontwerp	bestemmingsplan	buuro Vijn	Zeestad/Gemeente Den Helder
Uitwerkingsplan Stadshart Den Helder - Bijlagenboek	01-09-09	stadshart	concept	structuurplan	west B	Zeestad
Havenvisie Den Helder - Duurzame ontwikkeling Noordzeehaven vanuit realistisch economisch perspectief	01-07-06	haven		visie	Buck Consultants International	Gemeente Den Helder
Den Helder. capital of the north sea - Directory 2007	01-01-07	haven	definitief	informatie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Gaan voor Goud, of voor behoud?	02-04-08	haven		visie	Bestuur & Management Consultants	Gemeente Den Helder
Globale effectenrapportage havenvarianten Den Helder: Noordervariant versus Noordoostvariant	01-02-09	haven	definitief	studie	Buck Consultants International	Gemeente Den Helder
Den Helder. capital of the north sea - info flyer	?-2008	haven	definitief	informatie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Een nieuw gebouw voor Imares in de haven van Den Helder	01-02-09	kennisinstututen	schets	stand van zaken	VerhoevenCS	Wageningen Imares en Woonstichting Den Helder
M3 voorjaarsnota 2009 + financiën	?-2009	kennisinstututen		nota	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
De stelling op herhaling - Structuurvisie voor de Stelling van Den Helder	01-12-01	stelling	definitief	ontwerpstudie	H+N+S ism BNN-adviseurs voor gebouwen en gebieden	Gemeente Den Helder

Herstel van de Stelling van Den Helder	01-06-04	stelling	Concept	stedebouwkundig ontwerp	Beek & Koolman en H+N+S	Gemeente Den Helder
Wonen in parklandschap Den Helder - Julianadorp	19-04-06	julianadorp		beleidsstuk	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Structuurvisie Julianadorp aan Zee - 2005-2020	01-02-07	julianadorp	definitief	structuurvisie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
presentatie Beeldvorming Duinzoom Julianadorp Den Helder	01-09-07	julianadorp	schets	schets	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Wijkvisie Binnenwerk Nieuw Den Helder - 'een wijk met perspectief'	01-10-04	Nieuw Den Helder	definitief	visie	KuiperCompagnons en Goed Management en Advies	Zeestad
De Schil van Nieuw Den Helder, klein tussen aanpakken en afwachten...	01-05-08	Nieuw Den Helder	definitief	onderzoek	TrJum Advies	Zeestad
Jaarplan Nieuw Den Helder Centrum 2009	12-01-09	Nieuw Den Helder	definitief	beleidsstuk	Zeestad	Zeestad
Stedenbouwkundige randvoorwaarden Vinkenterrein	01-10-07	stedelijke invullocaties		randvoorwaarden	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
presentatie raadscommissie SOB / Huisduinerkwartier	24-11-08	stedelijke invullocaties	concept	plan	Synchroon ontwikkelaars	
Zeevaartschool aan het Ankerpark	01-12-08	voorzieningslocatie		voorstel	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Werklocaties Den Helder 2005-2014	15-02-06	werklocaties	definitief	inventarisatie, visie, acties	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Startnotitie Heldair 2020	30-10-08	werklocaties		gebiedsvisie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Stedenbouwkundige visie de Dogger	01-12-08	werklocaties	concept	visie	Bugel en Hajema Adviseurs	Gemeente Den Helder
Nota Wonen Den Helder	08-10-03	wonen	definitief	beleidskader	RIGO Research en advies BV	Gemeente Den Helder
Woningmarktonderzoek, resultaten gemeente Den Helder	09-01-09	wonen	concept	onderzoek	Companen	Regio Kop van Noord-Holland
Bevolkingsontwikkeling in Den Helder - demografisch perspectief	20-03-09	wonen	-	perspectief	Den Helder	Den Helder
presentatie Krimp	11-06-09	wonen	-	onderzoek	Miranda Reitsma en Laura de Bonth	Den Helder
Nota Wonen Den Helder 2009	28-09-09	wonen	concept	beleid	Den Helder	Den Helder
Buitenwegen Den Helder	18-10-05	infra	definitief	quick scan	Grontmij Nederland BV	Gemeente Den Helder

Wat ons beweegt' Kademota lokaal sportbeleid	01-03-06	beleid welzijn en sport	definitief	beleidskader	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Samen voor Kwaliteit - Kademota Onderwijs- en Welzijnsaccommodaties 2006-2020	11-05-06	beleid welzijn en sport	definitief	beleidskader	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Conferentie wijkgericht werken, samenvattend verslag	21-11-06	beleid welzijn en sport	definitief	verslag	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Wijkactieplan De Schooten / Boatex	27-03-07	beleid welzijn en sport	definitief	actieplan	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Wijkactieplan De Schooten / Boatex	04-12-07	beleid welzijn en sport	definitief	actieplan	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Zesde voortgangsrapportage wijkgericht werken	01-10-08	beleid welzijn en sport	definitief	rapport	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Beleidsnota WMO 2008-2010	?-2008	beleid welzijn en sport	concept	nota	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Nota integraal jeugdbeleid - beleid-regie-uitvoeringsprogramma 2008-2011	?-2008	beleid welzijn en sport	definitief	nota	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Wijkgericht werken, programma 2007-2010 'Op volle kracht'	begin 2007	beleid welzijn en sport	definitief	nota	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Kademota Detailhandel	17-09-07	beleid werken	definitief	Kademota	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Notitie Arbeidsmarktbeleid Den Helder	01-01-09	beleid werken	concept	notitie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Economische actieplan Den Helder 2005	?-2005	beleid werken	definitief	actieplan	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
'Ondernemen in de Kop' - notitie versterken economische bedrijvigheid	?-2009	beleid werken	concept	notitie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder

Verkeersstudie Julianadorp	17-05-06	infra	concept	studie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Quicksan Varianten TESO-ontsluiting	28-06-06	infra	definitief	studie	Grontmij Nederland BV	Gemeente Den Helder
Parkeervisie Den Helder	19-09-06	infra	definitief	studie	Grontmij Nederland BV	Gemeente Den Helder
Verkeerssimulatie Stadshart Den Helder	04-10-07	infra	definitief	studie	Grontmij Nederland BV	Gemeente Den Helder
Verkeerssimulatie Den Helder in het kader van het GVVP	10-06-08	infra	definitief	studie	Grontmij Nederland BV	Gemeente Den Helder
B&W voorstel Langevliet 70 km	26-11-08	infra	definitief	advies	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Waterbreed, waterplan voor Den Helder	01-02-05	water	definitief	plan	Grontmij Nederland BV	Den Helder/Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
Gemeentegids Den Helder	01-01-08	algemene informatie	definitief	informatie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Kengetallen Den Helder - inwoners/ beroepsbevolking/pendel	01-10-09	algemene informatie		informatie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Overzicht provinciale monumenten	27-09-99	beleid cultuur	definitief	inventarisatie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Overzicht gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden	01-06-02	beleid cultuur	definitief	inventarisatie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Cultuurhistorie in het Stadshart van Den Helder - kaarten archeologie, historische (steden)bouwkunst en historische geografie	30-01-03	beleid cultuur	definitief	beleidskader	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Overzicht Rijksmonumenten	01-04-04	beleid cultuur	definitief	inventarisatie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Beleidsnota evenementenbeleid 'Den Helder gevierd!'	01-11-05	beleid cultuur	definitief	nota	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Horen, zien en .... beleven' Kademota Cultuur	01-09-07	beleid cultuur	definitief	beleidskader	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Broedplaatsenbeleid	01-12-08	beleid cultuur	concept	beleidskader	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Beleidsnota - Cultuurhistorische waarden Den Helder	?	beleid cultuur	definitief	inventarisatie	Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland	Gemeente Den Helder
Nota Groen Den Helder	19-08-08	beleid landschap en RO	concept	visie	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder
Bestemming Den Helder - Nota Toerisme en Recreatie	09-06-08	beleid toerisme	definitief	beleidskader	Gemeente Den Helder	Gemeente Den Helder

Provincie Noord Holland en regio Kop van Noord Holland

titel	datum	werkveld	status	soort	door	voor
Ontwikkelen met kwaliteit' Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord	25-10-04	beleidsnota ruimte	definitief	Streekplan	Provincie	Provincie
Streekplan Noord Holland Zuid en streekplan (ontwikkelingsbeeld) Noord-Holland Noord - herziening	17-12-07	beleidsnota ruimte	definitief	streekplan	Provincie	Provincie
Agenda Recreatie en Toerisme	01-05-08	beleid toerisme	definitief	Agenda	Provincie	Provincie

Ontwikkelingsperspectief 2015 - regio op eigen kracht	?	beleidsnota ruimte	definitief	studie	KvK partners	KvK
De Kop omhoog' - agrarische visie Noordelijk Zandgebied 2008-2015	01-08-08	bollen	definitief	visie	LTO Noord, KAVB en Meskers Advies	LTO Noord en KAVB
Provinciaal Verkeers- en Vervoerplan	01-10-07	infra	definitief	plan	Provincie	Provincie
startnotitie opwaardering kruispunt Kooypunt N9 / N99 Den Helder-Anna Paulowna	02-03-09	infra	concept	startnotitie	Akro Consult	RWS, Provincie Noord Holland, Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, Den Helder en Anna Paulowna
Kust op Kracht	16-04-08	kust	definitief	startnotitie MER	Witteveen + Bos, Bosch Slabbers, Vertegaal	Provincie Hoogheemraadschap
Beleidskader - Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland	01-09-06	landschap	definitief	beleidskader	Provincie	Provincie
Ruimte voor Ruimte in Noord-Holland - Minder steen en meer kwaliteit in het landelijk gebied.	01-06-07	landschap	definitief	verkenning	Provincie	Provincie
Regionale visie bedrijventerreinen Kop van Noord Holland	01-03-07	werklocaties	definitief	visie	Stec Groep/Gewest Kop van Noord-Holland	Gewest Kop van Noord-Holland
Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein Kop van Noord-Holland	12-02-09	werklocaties	definitief	MER samenvatting	Witteveen + Bos	Ontwikkelingsbedrijf NHN en Heijmans Vastgoed b.v.
Groei in kwaliteit en identiteit' regionale woonvisie Kop van Noord Holland 2005-2015	02-01-06	wonen	definitief	beleid	Companen	Gewest Kop van Noord-Holland
Tabellenboek Regionale Woonvisie Kop van Noord Holland 2005-2015	02-01-06	wonen	definitief	beleid	Companen	Gewest Kop van Noord-Holland
Regionaal woningmarktonderzoek	09-01-09	wonen	concept	onderzoek	Companen	Samenwerkende gemeenten Regio Kop van Noord-Holland

Wadden

titel	datum	werkveld	status	soort	door	voor
Natura 2000 doelendocument	01-06-06	wadden	definitief	beleid	Ministerie van LNV	Ministerie van LNV
Convenant Vaarrecreatie Waddenzee	13-11-07	wadden	definitief	convenant, visie	Provincies, wadden-gemeente, rijk	
Leven in de Wadden' beheer en ontwikkelingsplan Waddengebied	22-04-08	wadden	concept	beleid	Regionaal College Waddengebied	

Land- en tuinbouwvisies van gemeentes uit de regio

Agrarische structuurverbetering Kop van Noord Holland, fase 2: Anna Paulowna	01-08-06	bollen	definitief	onderzoek	Stivas, LTO Noord	Stivas
Land- en tuinbouw op Texel	01-10-07	bollen	definitief	onderzoek	Stivas, LTO Noord	Stivas
Agrarisch structuuronderzoek Bergen NH	01-06-08	bollen	definitief	onderzoek	Stivas, Rabobank, LTO Noord	Stivas
Agrarisch structuuronderzoek Harenkarspel	01-10-08	bollen	definitief	onderzoek	Stivas	Stivas

Websites

www.denhelder.nl
www.zeestad.nl
www.duinzoom.nl

Bronnen (per november 2009):

Companen; *Regionaal Actie Programma, op weg naar afspraken over de woningbouwproductie in de regio*, 2011

Els Bet stedenbouwkundige, *Reitsma Stedebouw; structuurvisie Den Helder monitor*, 2009

Gemeente Den Helder; *Nota Wonen Den Helder 2010-2015, minder kwantiteit, meer kwaliteit*, 2010

Gemeente Den Helder; *Visie infrastructuur Den Helder 2025*, 2011

Metropoolregio Amsterdam, provincie Noord-Holland, provincie Flevoland;
Gebiedsagenda Noordwest- Nederland, 2009

Provincie Noord-Holland; *Structuurvisie Noord-Holland 2040*, 2010

Team Deetman/Mans; *Krimp of Niet, advies betreffende demografische ontwikkeling Den Helder*, 2010

Colofon

Uitgave:	Gemeente Den Helder Postbus 36 1780 AA Den Helder Tel: 0223 671200 www.denhelder.nl info@denhelder.nl
Tekst en samenstelling:	Gemeente Den Helder Afdeling Ruimte, Wonen en Ondernemen Team Beleidsontwikkeling
Advisering:	Els Bet stedenbouwkundige Den Haag Els Bet, stedenbouwkundige Marije Stelloo, stedenbouwkundig ontwerper Maarten Wamsteeker, tekenaar, grafische vormgeving Reitsma Stedenbouw Zaandam Miranda Reitsma, stedenbouwkundige
Kaarten en tekeningen:	Els Bet Stedenbouwkundige Gemeente Den Helder
Foto's:	Gemeente Den Helder Els Bet Stedenbouwkundige
Projectteam gemeente Den Helder:	Wim Vermeulen Krista Kok Willem Stam Peter Cruijff Caroline van Veen Frits op ten Berg Aart Mudde Bert Wolters Rinske Brandsma Wendy Koedijk Michel Bakelaar Linda Sprenger-Wiering

Vastgesteld door de gemeenteraad van Den Helder op 17 september 2012.

